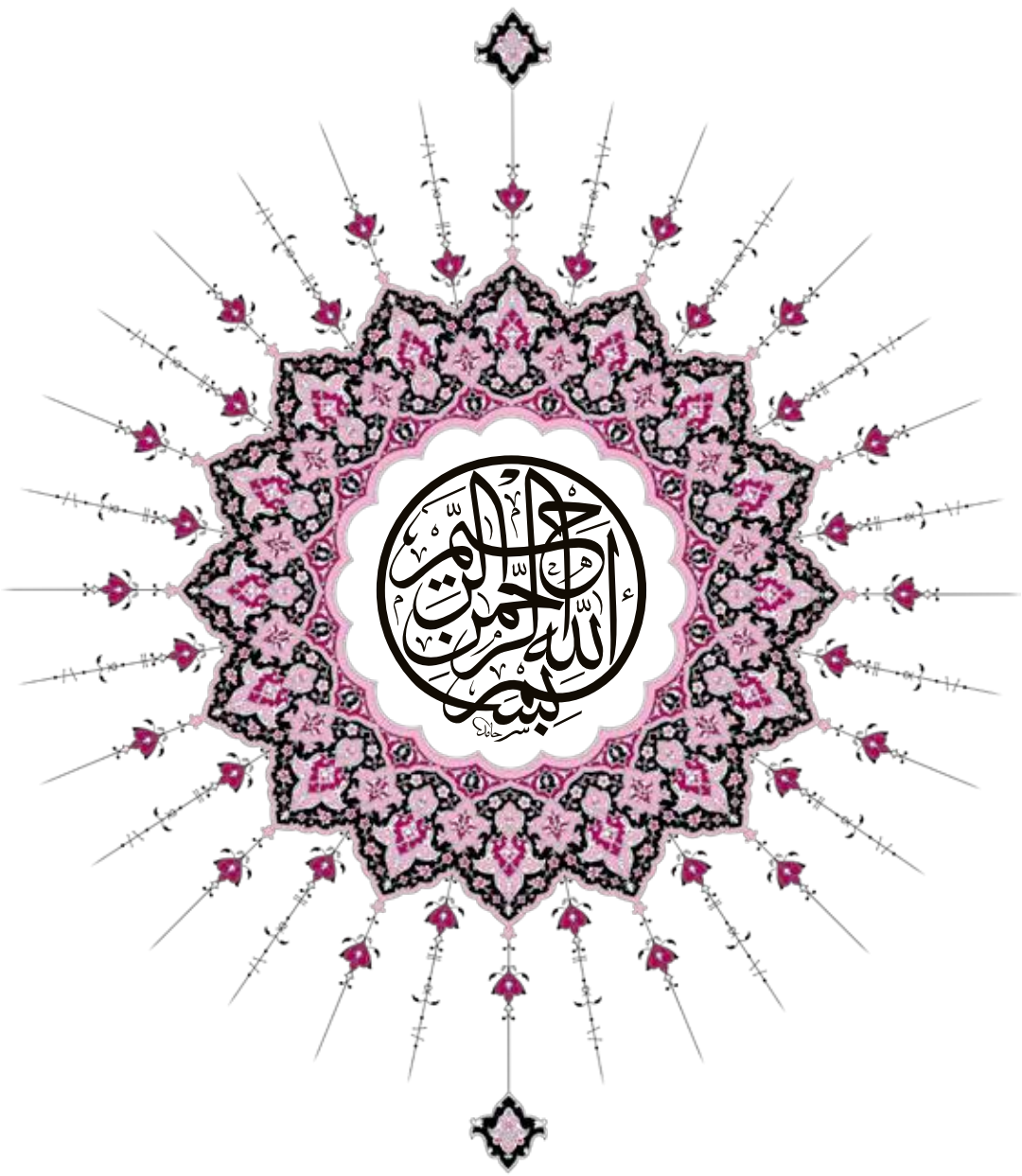
بسم الله الرحمن الرحيم

MAHYAYAYINCILIK **136**

YENİ KUR'ÂN MEÂLİ
Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır

Hazırlayan
Necmi Atik

Redaksiyon
Prof. Dr. Mustafa Özel ve Ömer Hakan Özalp

Yayına Hazırlayan
Cemaleddin Demirok

Hat
Hamit Aytaç
(Hizmet Vakfı'nın izniyle basılmıştır.)

Kapak Tasarımı/Sayfa Düzeni
stepajans@stepajans.com

Baskı/Cilt
Step Ajans Rek. Matbaacılık Tan. ve Org. Ltd. Şti.
Göztepe Mah. Bosna Cad. No:11 Bağcılar/İstanbul
Sertifika No: 45522 Tel: (0212) 446 88 46

1. Baskı, İstanbul, Ekim 2024
2. Baskı, İstanbul, Aralık 2024
ISBN 978-625-98694-9-0

© Mahya Yayıncılık, 2024

Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın çoğaltılamaz.

Mahya Yayıncılık ve Eğitim Hizmetleri San. Tic. A. Ş.
Karagümrük Mh. Adnan Menderes Blv. No: 76/29, Fatih/İST
Sertifika No: 40658 Tel: (0212) 531 25 25
info@mahyayayincilik.com.tr

YENİ KUR'ÂN MEÂLİ

Elmalılı
Muhammed Hamdi Yazır

Hazırlayan:
Necmi Atik

MAHYA YAYINCILIK

İÇİNDEKİLER

Önsöz IX
Takdim XVII
Hayatı XIX
Kur'ân Tercüme Edilebilir mi? XXIII
Kelime İndeksi XXXI
1. Fatiha 1
2. Bakara 1
3. Âl-i İmrân 49
4. Nisâ 76
5. Mâide 105
6. En'âm 127
7. A'râf 150
8. Enfâl 176
9. Tevbe/Berâe 186
10. Yunus 207
11. Hûd 220
12. Yusuf 234
13. Ra'd 248
14. İbrahim 254
15. Hicr 261
16. Nahl 266
17. İsrâ 281
18. Kehf 292
19. Meryem 304
20. Tâ-hâ 311
21. Enbiya 321
22. Hacc 331
23. Müminûn 341
24. Nûr 349
25. Furkan 358
26. Şuarâ 366
27. Neml 376
28. Kasas 384
29. Ankebût 395
30. Rûm 403
31. Lokmân 410
32. Secde 414
33. Ahzâb 417
34. Sebe' 427
35. Fâtır/Melâike 433
36. Yâsîn 439
37. Saffât 445
38. Sâd 452
39. Zümer 457
40. Mümin 466
41. Fussılet 476
42. Şûrâ 482
43. Zuhruf 488
44. Duhân 495
45. Câsiye 498
46. Ahkâf 501
47. Muhammed 506
48. Fetih 510
49. Hucurât 514
50. Kâf 517
51. Zâriyat 519
52. Tûr 522
53. Necm 525
54. Kamer 527
55. Rahmân 530
56. Vâkıa 533
57. Hadîd 536
58. Mücadele 541
59. Haşr 544
60. Mümtehine 548
61. Saff 550
62. Cum'a 552
63. Münâfikûn 553
64. Tegâbun 555
65. Talak 557
66. Tahrîm 559
67. Mülk 561
68. Nûn/Kalem 563
69. Hâkka 565
70. Meâric 567
71. Nuh 569
72. Cin 571
73. Müzzemmil 573
74. Müddessir 574
75. Kıyâme 576
76. İnsan 577
77. Mürselât 579
78. Nebe 581
79. Nâzi'ât 582
80. Abese 584
81. Tekvîr 585
82. İnfitâr 586
83. Mutaffifîn 587
84. İnşikâk 588
85. Burûc 589
86. Târık 590
87. A'lâ 591
88. Gâşiye 591
89. Fecr 592
90. Beled 593
91. Şems 594
92. Leyl 595
93. Duhâ 595
94. İnşirâh 596
95. Tîn 596
96. Alak 597
97. Kadir 598
98. Beyyine 598
99. Zilzâl 599
100. Âdiyât 599
101. Kâri'a 600
102. Tekâsür 600
103. Asr 601
104. Hümeze 601
105. Fil 601
106. Kureyş 602
107. Mâûn 602
108. Kevser 602
109. Kâfirûn 603
110. Nasr 603
111. Tebbet 603
112. İhlas 604
113. Felak 604
114. Nâs 604

TERTİP SIRASINA GÖRE SÛRELER

Sıra	Sûre Adı	Ayet Sayısı	Nüzûl Sırası	Cüz
1	Fatiha	7	5	1
2	Bakara	286	87	1
3	Âl-i İmrân	200	89	3
4	Nisâ	176	92	4
5	Mâide	120	112	6
6	En'âm	165	55	7
7	A'râf	206	39	8
8	Enfâl	75	88	9
9	Tevbe / Berâe	129	113	10
10	Yunus	109	51	11
11	Hûd	123	52	11
12	Yusuf	111	53	12
13	Ra'd	43	96	13
14	İbrâhim	52	72	13
15	Hicr	99	54	14
16	Nahl	128	70	14
17	İsrâ	111	50	15
18	Kehf	110	69	15
19	Meryem	98	44	16
20	Tâ-hâ	135	45	16
21	Enbiyâ	112	73	17
22	Hacc	78	103	17
23	Mü'minûn	118	74	18
24	Nûr	64	102	18
25	Furkân	77	42	18
26	Şu'arâ	227	47	19
27	Neml	93	48	19
28	Kasas	88	49	20
29	Ankebût	69	85	20
30	Rûm	60	84	21
31	Lokmân	34	57	21
32	Secde	30	75	21
33	Ahzâb	73	90	21
34	Sebe'	54	58	22
35	Fâtır / Melâike	45	43	22
36	Yâsîn	83	41	22
37	Saffât	182	56	23
38	Sâd	88	38	23
39	Zümer	75	59	23
40	Mü'min	85	60	24
41	Fussilet	54	61	24
42	Şûrâ	53	62	25
43	Zuhruf	89	63	25
44	Duhân	59	64	25
45	Câsiye	37	65	25
46	Ahkâf	35	66	26
47	Muhammed	38	95	26
48	Fetih	29	111	26
49	Hucurât	18	106	26
50	Kâf	45	34	26
51	Zâriyat	60	67	26
52	Tûr	49	76	27
53	Necm	62	23	27
54	Kamer	55	37	27
55	Rahmân	78	97	27
56	Vâkı'a	96	46	27
57	Hadîd	29	94	27
58	Mücâdele	22	105	28
59	Haşr	24	101	28
60	İmtihân / Mümtehine	13	91	28
61	Saff	14	109	28
62	Cum'a	11	110	28
63	Münâfikûn	11	104	28
64	Tegâbun	18	108	28
65	Talak	12	99	28
66	Tahrîm	12	107	28
67	Mülk	30	77	29
68	Nûn/Kalem	52	2	29
69	Hâkka	52	78	29
70	Meâric	44	79	29
71	Nûh	28	71	29
72	Cin	28	40	29
73	Müzzemmil	20	3	29
74	Müddessir	56	4	29
75	Kıyâme	40	31	29
76	İnsân	31	98	29
77	Mürselât	50	33	29

Sıra	Sûre Adı	Ayet Sayısı	Nüzûl Sırası	Cüz
78	Nebe	40	80	30
79	Nâzi'ât	46	81	30
80	Abese	42	24	30
81	Tekvîr	29	7	30
82	İnfitâr	19	82	30
83	Mutaffifîn	36	86	30
84	İnşikâk	25	83	30
85	Burûc	22	27	30
86	Târık	17	36	30
87	A'lâ	19	8	30
88	Gâşiye	26	68	30
89	Fecr	30	10	30
90	Beled	20	35	30
91	Şems	15	26	30
92	Leyl	21	9	30
93	Duhâ	11	11	30
94	İnşirâh	8	12	30
95	Tîn	8	28	30
96	Alak	19	1	30

Sıra	Sûre Adı	Ayet Sayısı	Nüzûl Sırası	Cüz
97	Kadir	5	25	30
98	Beyyine	8	100	30
99	Zilzâl	8	93	30
100	Âdiyât	11	14	30
101	Kâri'â	11	30	30
102	Tekâsür	8	16	30
103	Asr	3	13	30
104	Hümeze	9	32	30
105	Fil	5	19	30
106	Kureyş	4	29	30
107	Mâûn	7	17	30
108	Kevser	3	15	30
109	Kâfirûn	6	18	30
110	Nasr	3	114	30
111	Tebbet	5	6	30
112	İhlas	4	22	30
113	Felak	5	20	30
114	Nâs	6	21	30

NÜZÛL SIRASINA GÖRE SÛRELER

Sıra	Sûre Adı	Ayet Sayısı	Nüzûl Sırası	Cüz
1	Alak	19	96	30
2	Nûn /Kalem	52	68	29
3	Müzzemmil	20	73	29
4	Müddessir	56	74	29
5	Fatiha	7	1	1
6	Tebbet	5	111	30
7	Tekvîr	29	81	30
8	A'lâ	19	87	30
9	Leyl	21	92	30
10	Fecr	30	89	30
11	Duhâ	11	93	30
12	İnşirâh	8	94	30
13	Asr	3	103	30
14	Âdiyât	11	100	30
15	Kevser	3	108	30
16	Tekâsür	8	102	30
17	Mâûn	7	107	30
18	Kâfirûn	6	109	30

Sıra	Sûre Adı	Ayet Sayısı	Nüzûl Sırası	Cüz
19	Fil	5	105	30
20	Felak	5	113	30
21	Nâs	6	114	30
22	İhlas	4	112	30
23	Necm	62	53	27
24	Abese	42	80	30
25	Kadir	5	97	30
26	Şems	15	91	30
27	Burûc	22	85	30
28	Tîn	8	95	30
29	Kureyş	4	106	30
30	Kâri'â	11	101	30
31	Kıyâme	40	75	29
32	Hümeze	9	104	30
33	Mürselât	50	77	29
34	Kâf	45	50	26
35	Beled	20	90	30
36	Târık	17	86	30

Sıra	Sûre Adı	Ayet Sayısı	Nüzûl Sırası	Cüz
37	Kamer	55	54	27
38	Sâd	88	38	23
39	A'râf	206	7	8
40	Cin	28	72	29
41	Yâsîn	83	36	22
42	Furkân	77	25	18
43	Melâike/ Fâtır	45	35	22
44	Meryem	98	19	16
45	Tâ-hâ	135	20	16
46	Vâkı'a	96	56	27
47	Şu'arâ	227	26	19
48	Neml	93	27	19
49	Kasas	88	28	20
50	İsrâ	111	17	15
51	Yunus	109	10	11
52	Hûd	123	11	11
53	Yusuf	111	12	12
54	Hicr	99	15	14
55	En'âm	165	6	7
56	Saffât	182	37	23
57	Lokmân	34	31	21
58	Sebe'	54	34	22
59	Zümer	75	39	23
60	Mü'min	85	40	24
61	Fussilet	54	41	24
62	Şûrâ	53	42	25
63	Zuhruf	89	43	25
64	Duhân	59	44	25
65	Câsiye	37	45	25
66	Ahkâf	35	46	26
67	Zâriyat	60	51	26
68	Gâşiye	26	88	30
69	Kehf	110	18	15
70	Nahl	128	16	14
71	Nûh	28	71	29
72	İbrâhim	52	14	13
73	Enbiyâ	112	21	17
74	Mü'minûn	118	23	18
75	Secde	30	32	21
76	Tûr	49	52	27
77	Mülk	30	67	29
78	Hâkka	52	69	29

Sıra	Sûre Adı	Ayet Sayısı	Nüzûl Sırası	Cüz
79	Meâric	44	70	29
80	Nebe	40	78	30
81	Nâzi'ât	46	79	30
82	İnfitâr	19	82	30
83	İnşikâk	25	84	30
84	Rûm	60	30	21
85	Ankebût	69	29	20
86	Mutaffifîn	36	83	30
87	Bakara	286	2	1
88	Enfâl	75	8	9
89	Âl-i İmrân	200	3	3
90	Ahzâb	73	33	21
91	İmtihân/ Mümtehine	13	60	28
92	Nisâ	176	4	4
93	Zilzâl	8	99	30
94	Hadîd	29	57	27
95	Muhammed	38	47	26
96	Ra'd	43	13	13
97	Rahmân	78	55	27
98	İnsân	31	76	29
99	Talak	12	65	28
100	Beyyine	8	98	30
101	Haşr	24	59	28
102	Nûr	64	24	18
103	Hacc	78	22	17
104	Münâfikûn	11	63	28
105	Mücâdele	22	58	28
106	Hucurât	18	49	26
107	Tahrîm	12	66	28
108	Tegâbun	18	64	28
109	Saff	14	61	28
110	Cum'a	11	62	28
111	Fetih	29	48	26
112	Mâide	120	5	6
113	Tevbe/Berâe	129	9	10
114	Nasr	3	110	30

HARF SIRASINA GÖRE SÛRELER

Sûre Adı	Ayet Sayısı	Tertip Sırası	Nüzûl Sırası	Cüz
Abese	42	80	24	30
Âdiyât	11	100	14	30
Ahkâf	35	46	66	26
Ahzâb	73	33	90	21
A'lâ	19	87	8	30
Alak	19	96	1	30
Âl-i İmrân	200	3	89	3
Ankebût	69	29	85	20
A'râf	206	7	39	8
Asr	3	103	13	30
Bakara	286	2	87	1
Beled	20	90	35	30
Beyyine	8	98	100	30
Burûc	22	85	27	30
Câsiye	37	45	65	25
Cin	28	72	40	29
Cum'a	11	62	110	28
Duhâ	11	93	11	30
Duhân	59	44	64	25
En'âm	165	6	55	7
Enbiyâ	112	21	73	17
Enfâl	75	8	88	9
Fâtır / Melâike	45	35	43	22
Fatiha	7	1	5	1
Fecr	30	89	10	30
Felak	5	113	20	30
Fetih	29	48	111	26
Fil	5	105	19	30
Furkân	77	25	42	18
Fussilet	54	41	61	24
Gâşiye	26	88	68	30
Hacc	78	22	103	17
Hadîd	29	57	94	27
Hâkka	52	69	78	29
Haşr	24	59	101	28
Hicr	99	15	54	14
Hucurât	18	49	106	26

Sûre Adı	Ayet Sayısı	Tertip Sırası	Nüzûl Sırası	Cüz
Hûd	123	11	52	11
Hümeze	9	104	32	30
İbrâhim	52	14	72	13
İhlas	4	112	22	30
İmtihân / Mümtehine	13	60	91	28
İnfitâr	19	82	82	30
İnsân	31	76	98	29
İnşikâk	25	84	83	30
İnşirâh	8	94	12	30
İsrâ	111	17	50	15
Kadir	5	97	25	30
Kâf	45	50	34	26
Kâfirûn	6	109	18	30
Kalem/Nûn	52	68	2	29
Kamer	55	54	37	27
Kâri'â	11	101	30	30
Kasas	88	28	49	20
Kehf	110	18	69	15
Kevser	3	108	15	30
Kıyâme	40	75	31	29
Kureyş	4	106	29	30
Leyl	21	92	9	30
Lokmân	34	31	57	21
Mâide	120	5	112	6
Mâûn	7	107	17	30
Meâric	44	70	79	29
Melâike (Fâtır)	45	35	43	22
Meryem	98	19	44	16
Muhammed	38	47	95	26
Mutaffifîn	36	83	86	30
Mücâdele	22	58	105	28
Müddessir	56	74	4	29
Mülk	30	67	77	29
Mü'min	85	40	60	24
Mü'minûn	118	23	74	18

Sûre Adı	Ayet Sayısı	Tertip Sırası	Nüzûl Sırası	Cüz
Mümtehine (İmtihân)	13	60	91	28
Münâfikûn	11	63	104	28
Mürselât	50	77	33	29
Müzzemmil	20	73	3	29
Nahl	128	16	70	14
Nâs	6	114	21	30
Nasr	3	110	114	30
Nâzi'ât	46	79	81	30
Nebe	40	78	80	30
Necm	62	53	23	27
Neml	93	27	48	19
Nisâ	176	4	92	4
Nûh	28	71	71	29
Nûn/Kalem	52	68	2	29
Nûr	64	24	102	18
Ra'd	43	13	96	13
Rahmân	78	55	97	27
Rûm	60	30	84	21
Sâd	88	38	38	23
Saff	14	61	109	28
Saffât	182	37	56	23
Sebe'	54	34	58	22
Secde	30	32	75	21

Sûre Adı	Ayet Sayısı	Tertip Sırası	Nüzûl Sırası	Cüz
Şems	15	91	26	30
Şu'arâ	227	26	47	19
Şûrâ	53	42	62	25
Tâ-hâ	135	20	45	16
Tahrîm	12	66	107	28
Talak	12	65	99	28
Târık	17	86	36	30
Tebbet	5	111	6	30
Tegâbun	18	64	108	28
Tekâsür	8	102	16	30
Tekvîr	29	81	7	30
Tevbe/ Berâe	129	9	113	10
Tîn	8	95	28	30
Tûr	49	52	76	27
Vâkı'a	96	56	46	27
Yâsîn	83	36	41	22
Yunus	109	10	51	11
Yusuf	111	12	53	12
Zâriyat	60	51	67	26
Zilzâl	8	99	93	30
Zuhruf	89	43	63	25
Zümer	75	39	59	23

SECDE AYETLERİ

Sûre	Ayet	Cüz	Sûre	Ayet	Cüz
A'râf	206	8	Furkân	60	18
Ra'd	15	13	Neml	25	19
Nahl	49	14	Secde	15	21
İsrâ	107	15	Fussilet	37	24
Meryem	58	16	Necm	62	27
Hacc	18	17	İnşikâk	21	30
Sâd	24	23	Alak	19	30

ÖNSÖZ

Türkiye'de "Kur'ân-ı Kerim'in Türkçe Meâli" denildiğinde akla gelen ilk isimler, Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır ile Mehmet Akif Ersoy'dur. Meal üzerine çalışma yapan araştırmacılar için uzun yıllardır ilk başvuru kaynağı ise hiç şüphesiz Elmalılı'nın mealidir. Elmalılı'nın Kur'ân meali, "Hak Dini Kur'ân Dili" adlı tefsirinin bir parçası olarak ilk yayımlandığı tarihten günümüze kadar, yazılan mealler arasında bir referans noktası olmuş, yapılan değerlendirmeler genellikle onun ekseninde şekillenmiştir.

Kur'ân-ı Kerim'in Türkçe meal çalışmalarının resmiyet kazanması, 21 Şubat 1925 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bütçesine, Kur'ân-ı Kerim tercümesi ve tefsiri ile Sahîh-i Buhâri'nin tercüme ve şerhi için 20.000 lira tahsis edilmesiyle başlamıştır.

Diyanet İşleri Başkanlığı, uzun görüşmelerin ardından 26 Ekim 1925 tarihinde, Kur'ân-ı Kerim meâli için Mehmet Akif, tefsiri için ise Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır ile birer sözleşme imzalamıştır. Ancak 1926-1931 yılları arasında uygulamaya konulan "Türkçe Kur'ân, Türkçe İbadet, Anadilde İbadet" projesi nedeniyle Mehmet Akif, 1931 yılı sonunda meal sözleşmesini feshetmiştir. Bu fesih sonrası Elmalılı ile yapılan beş aylık görüşmelerin ardından, 23 Mayıs 1932 tarihinde yeni bir sözleşme daha imzalanmış ve Kur'ân-ı Kerim meal çalışması da Elmalılı'ya devredilmiştir.

Hükümetin meal konusundaki baskıları artınca, Elmalılı ile yapılan sözleşmeden birkaç ay sonra Diyanet İşleri Başkanı Rıfat Börekçi, sözleşme şartlarına aykırı şekilde Elmalılı'dan, mealin tefsirden ayrı ve acilen basılmasını talep etmiştir. Elmalılı, bu talebe yazdığı mektupta, "Basılacaksa tefsir ile birlikte basılır; aksi halde sözleşme fesholunur" cevabını vererek kesin bir duruş sergilemiştir. Hükümetin talepleri doğrultusunda Diyanet İşleri Başkanlığı'nın meâl ile alakalı tazyik ve baskıları devam etmiştir. Meâl ve tefsir Elmalılı'nın rızası dışında 1935 yılında birlikte basılmaya başlanmış ve 1938 yılında tamamlanmıştır.

Söz konusu eser, 1927 yılında gerçekleştirilen Harf İnkılabı sonrasında Latin harflerine çevrilmiş ve 1935-1938 yılları arasında yayımlanmıştır. 1938'den günümüze kadar, Hak Dini Kur'ân Dili'nin hem tefsir-meal hem de müstakil

meal baskıları farklı yayınevleri tarafından defalarca yapılmıştır. "Sadeleştirilmiş" olarak da pek çok kez basılmıştır.

Elmalılı, 26 Ekim 1925 tarihinde Diyanet İşleri Başkanlığı ile yaptığı sözleşme sonrasında yazmaya başladığı "Hak Dini Kur'ân Dili" adlı eserini Osmanlı Türkçesi ile kaleme almıştır. Eser, kardeşi hattat ve müderris Mahmud Bedreddin tarafından baskıya hazır hale getirilmiş; rika, nesih, talik ve sülüs hat sanatlarıyla dört nüsha halinde yazılmıştır.

Mahmud Bedreddin Yazır tarafından yazılan bu dört nüshadan üçü, 26 Ekim 1925 tarihli noter huzurundaki sözleşmeye istinaden, Diyanet İşleri Başkanlığı, Elmalılı ve Mehmet Akif adına hazırlanmıştır. Elmalılı, kardeşi Mahmud Bedreddin'e yazdırdığı tefsirin dördüncü nüshasını, eserinin ilk baskısı için önemli maddi destekte bulunan dünürü Ahmed Hamdi Topbaş'a hediye etmiştir. Bu nüsha, İslam Araştırmaları Merkezi'ne (İLAM) vakfedilmiş olup, 2015 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından tıpkı basımı yapılmıştır. Ancak Diyanet İşleri Başkanlığı, Elmalılı ve Mehmet Akif için yazılan diğer üç nüshanın nerede olduğu hâlâ bilinmemektedir.

Hak Dini Kur'ân Dili adlı eserin, Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Bölümü'nde, koleksiyon numaraları 3589-3594 arasında kayıtlı olan 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29 ve 30. cüzlerinin yazma nüshaları bulunmaktadır. Toplamda 21 cüzün yer aldığı bu koleksiyonda, Mukaddime bölümüyle birlikte 9 cüz eksiktir. Aynı şekilde, İstanbul Müftülük Kütüphanesi'nde, 5501 numarada kayıtlı olan 1, 2, 3, 4, 5. Cüz'ün yarısı, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28 ve 29. cüzlerin yazma nüshaları, yani 13,5 cüz yer almaktadır. Ancak İstanbul Müftülük Kütüphanesi'ndeki nüshada, Mukaddime bölümüyle birlikte 16,5 cüz eksiktir. Hem Süleymaniye Kütüphanesi hem de İstanbul Müftülük Kütüphanesi'nde bulunan yazma nüshalarda Kur'ân mealleri de yer almaktadır.

Bunun yanı sıra, Hak Dini Kur'ân Dili'nin Mahmud Bedreddin Yazır tarafından temize çekilmiş olan 2, 6, 7, 8, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 ve 23. cüzleri, yani toplamda 16 cüz, Elmalılı'nın torunu Mehmet Hamdi Yazır Bey'in özel arşivinde bulunmaktadır. Ancak bu nüshada da Mukaddime bölümüyle birlikte 14 cüz eksiktir. İlgili cüzlerden yalnızca ikinci cüzde Kur'ân meali bulunmamaktadır; diğerlerinde meal yer almaktadır. Süleymaniye Kütüphanesi, İstanbul Müftülük Kütüphanesi ve Mehmet Hamdi Yazır Bey'in özel arşivindeki nüshalar bir araya getirilse dahi, Mukaddime bölümü ile 11. ve 12. cüzler eksik kalmakta ve tam bir nüsha elde edilememektedir.

Hak Dini Kur'ân Dili'nin eksiksiz ve tam olan iki orijinal nüshası bulunmaktadır. Bunlardan biri, İslam Araştırmaları Merkezi'nde (İLAM) bulunan nüs-

ha; diğeri ise Elmalılı'nın torunu Mehmet Hamdi Yazır Bey'in özel arşivinde yer alan ve Elmalılı'nın kendi el yazısıyla kaleme aldığı "Müellif Nüshası"dır. Müellif Nüshası'nda tefsir kısmı eksiksizdir; ancak meal kısmı, Şuarâ Suresi'nden Nâs Suresi (toplam 88 sure) arasını ihtiva etmektedir. Hak Dini Kur'ân Dili'nin veya sadece mealinin tahkikli bir çalışmasının yapılabilmesi için, yukarıda belirtilen tüm nüshaların detaylı bir şekilde gözden geçirilmesi ve incelenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde yapılan çalışmalar eksik kalacak ve yalnızca bir redaksiyon çalışması niteliğinde olacaktır.

Elmalılı'nın tam ve eksiksiz olan, ikinci defa yazdığı ve bugüne kadar bilinmeyen "Yeni Kur'ân Meali", torunu Mehmet Hamdi Yazır Bey'in özel arşivinde 2012-2019 yılları arasında yaptığımız araştırmalar sonucunda tespit edilmiştir. Elmalılı, ilk yazdığı Kur'ân mealini, hükümetin uygulamaya koyduğu "Türkçe Kur'ân, Türkçe İbadet, Anadilde İbadet" projesinde kullanılmasından endişe ederek, Arapça kelime ve gramer ağırlıklı devrik cümlelerle yazmıştır. Hatta bu mealin, istediği gibi bir çalışma olmadığını açıkça ifade etmiştir. Daha sonra, arzu ettiği şekilde bir meal hazırlamak için uzun süre çalışmış ve baştan sona tekrar yazarak, yayınlanabilmesi için uygun ortamı beklemiştir. Elmalılı'nın "Yeni Kur'ân Meali", tespit edilip tasnif edildikten sonra, 2019-2024 yılları arasında yapılan altı yıllık titiz bir çalışmanın ardından baskıya hazır hale getirilmiştir. Bu çalışma sonucu, "Yeni Kur'ân Meali", Ekim 2024 tarihinde yayımlanarak okuyucusuyla buluşmuştur.

Yeni Kur'ân Meali Çalışmasında İzlenilen Yol

Öncelikle, Elmalılı'nın metrukâtında yer alan, Hak Dini Kur'ân Dili adlı kendi el yazısıyla kaleme aldığı tefsir müsveddeleri arasında bulduğumuz yeni mealin tasnif çalışmaları yapıldı; sayfa sıralaması düzenlenerek eksiklik olup olmadığı belirlendi. Yapılan incelemede, Elmalılı'nın ikinci mealinde sehven atladığı ve eksik bıraktığı ayet-i kerimeler belirlendi. Bu ayetler şunlardı: Bakara, 2/17-24, 57; Âl-i İmrân, 3/3, 178; Nahl, 16/117, 123; Şuarâ, 26/226; Mü'min, 40/7-21; Zuhruf, 43/62; Vâkıa, 56/57; Hadîd, 57/2; Müddesir, 74/47, 55; İnfitâr, 82/18; A'lâ, 87/8. Bu eksik kısımlar, Elmalılı'nın rızası dışında basılmış olan Hak Dini Kur'ân Dili'nin 2015 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yapılan tıpkıbasım İLAM nüshasından ve tefsirin müellif nüshasından tamamlandı.

Yeni meal, Elmalılı'nın yazdığı ilk mealin Latin harfleriyle yapılan ilk baskısı ve 2015 yılında yapılan tıpkıbasım nüshayla birebir karşılaştırılarak şekil, dil ve üslup açısından farklılıklar tespit edildi ve not edildi. Yeni meale, Elmalılı'nın not almadığı sayfa ve ayet numaraları ile yazmadığı sûre adları tarafımızdan eklenerek tamamlandı. Meal, Latin harflerine transkribe edi-

lirken günümüz imlâ kurallarına uygun şekilde düzenlendi. Noktalama işaretlerinde ise Elmalılı'nın kullanımına büyük ölçüde sadık kalındı.

Transkripsiyon sırasında sık kullanılan binaenaleyh, filhakika, filvaki, itaat, şefaat, mamafih, taarruz gibi kelimeler transkripsiyon kurallarının dışında değerlendirildi. Günümüz Türkçesinde tam anlamı ifade etmeyen bazı kelimeler ise parantez içinde açıklanarak (şaşır(t)tı, katıl(aş)tı, hayat(ın)da gibi) anlam bütünlüğü sağlandı. Cenâb-ı Hakk'ın zâtına ait olan ve tazim ifade eden "Ben, O, Biz" zamirlerinin ilk harfleri büyük yazıldı. Okuma kolaylığı sağlamak için, şapkalı harfler meale etkisi olmayan durumlarda ve terkipler dışında genel olarak şapkasız kullanıldı.

Mealin orijinal metni ile Latin harflerine transkripsiyonu, hem tarafımızdan hem de farklı hocalar tarafından defalarca gözden geçirildi. Son okuma ve düzenleme ise alanında uzman dört kişilik bir ekip tarafından gerçekleştirildi. İncelemeler sonucu, Elmalılı'nın yeni mealini, herkesin rahatlıkla okuyup anlayabileceği bir Türkçe ile kaleme aldığını söylenebilir. Elmalılı'nın yazdığı bu meal, yaşadığı dönemde rüşdiye/ortaokul mezunlarının kolaylıkla anlayabileceği bir metin olarak ortaya çıkmıştır. Ancak 1928 Harf Devrimi ve sonrasındaki dil politikaları nedeniyle, halk arasında gündelik kullanılan Arapça kökenli bazı kelimeler hafızalardan silindiği için, yeni mealde sayfa altı sözlük kısmına yer verilmiştir. Sözlük hazırlanırken Elmalılı'nın aynı kelimeye mealin başka yerlerinde verdiği anlamlar esas alındı (ekserisi = pek çoğu; binâenaleyh = o halde, onun için; nezir = tehlikeyi haber verip sakındıran; hevâ = kötü ve çirkin arzular; fâsık = günaha gömülen gibi). Diğer kelimelerin anlamları ise Elmalılı'nın Hak Dini Kur'ân Dili adlı tefsirindeki açıklamalara dayanılarak verildi. Meâl sayfalarında tekrar edilen kelimelerden yalnızca ilkine sözlük anlamı eklenmiş, sonraki kullanımlar sözlüğe alınmamıştır.

Elmalılı'nın hat sanatında dönemin üstadları Bakkal Ârif Efendi ve Sâmi Efendi'den icazetli olduğu ve profesyonel anlamda bu alanda eserler verdiği bilinmektedir. Metrukâtında yer alan farklı hat yazılarından da anlaşılacağı üzere, güçlü bir ele sahip olan Elmalılı, sayısız eser yazmış ve bir dönem geçimini aldığı yazı siparişleriyle sağlamıştır. Hatta babasına mali açıdan destek olduğu da bilinmektedir. Elmalılı'nın mektuplarındaki ifadelerden, sipariş alarak yazdığı Kur'ân-ı Kerimler bulunduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu yazdığı Kur'ân-ı Kerimlerden herhangi biriyle mealini bir arada yayınlamak için müze ve şahsi koleksiyonlar üzerinde yaptığımız çalışmalarda baskı aşamasına kadar muvaffak olamadık. Temennimiz, ileride ya-

pılacak baskılarda mealin Elmalılı'nın yazdığı bir Kur'ân-ı Kerim ile birlikte yayınlanmasıdır.

Yeni Kur'ân Meali'nin Özellikleri

Elmalılı'nın metrukâtı arasında ortaya çıkarılan son meal çalışması, 36x23 cm ebatlarında, 566 sayfa çizgisiz nohûdî renkli kâğıtlara, kendi el yazısı ile rik'a ve nesih hat formlarında yazılmıştır. Bu sayfaların cilt ve kapağı olmadığı gibi dikişleri de bulunmamaktadır. Sayfa numaralandırmasında Elmalılı'nın sehven 390-399 ve 452-455 arası sayfaları atladığı tespit edilmiştir.

Elmalılı'nın ikinci mealinin, yazdığı ilk mealle tamamen farklı olmasının söz konusu olamayacağı ehlince malumdur, bu konu imkân dahilinde de değildir. Elmalılı'nın kendisinden kısa sürede talep edilen ve farklı amaçlara hizmet edecek ilk meal çalışmasında ihtiyatlı davrandığı ve bundan memnun olmadığını ifade ettiği bilinmektedir.

Yeni meali, birinci mealden ayıran başlıca özellikler şunlardır:

1. Sade, anlaşılır kelimelerle devrik olmayan cümleler kullanılması: İlk mealde kullanılan ağdalı kelimeler ve devrik cümleler, eleştiri konusu olmuştur. Elmalılı, bu tercihini bilerek yaptığını belirtmiştir. Yeni mealde ise daha sade, anlaşılır kelimeler ve düz cümleler tercih edilmiştir:

> *"Elif-Lâm-Mîm. Rûm, arzın yakınında/yakın yerde mağlup oldu, mamafih onlar, bu mağlubiyetlerinden sonra birkaç sene içinde galebe edecekler." (Rûm, 30/1-3),*
> *"Ne bir mümin ve ne bir mümine için de Allah ve Rasulü bir emir hükmettiği zaman, emirlerinde kendileri için muhayyerlik olmak olamaz. Ve her kim, Allah'a ve Rasulüne isyan ederse açık bir sapkınlık etmiş olur." (Ahzab, 33/36)*

2. İlk mealdeki "sözcük" merkezli yöntemin yerine, hem sözcük hem de "mânâ" merkezli bir meal yönteminin tercih edilmesi: Sözcük merkezli meallerde, hedef dilin kaynak dili tam anlamıyla aktaramaması nedeniyle anlam daralması, eksikliği ve donukluk oluşması doğaldır. Bu yaklaşım, meali daha akıcı ve anlaşılır kılmıştır:

> *"…Yoksa müttakileri, facirler gibi yapar mıyız? İhtimali mi var?" (Sâd, 38/28),*
> *"Şüphesiz, var sana gündüzün (uzun bir yüzüş) bir sebh-i tavîl." (Müzzemmil, 73/7),*
> *"O vakit, kavmi ona şöyle demişti: "Ferahlanma, çünkü Allah, ferahlananları sevmez." (Kasas, 28/76)*

3. Türkçe söz dizimine uygun cümleler kurulması: Arapçanın söz dizimiyle yapılan meallerin yerine, Türkçe söz dizimine ağırlık verilmiştir. Örneğin, Arapçada yüklem+özne+tümleç sırası izlenirken, Türkçede özne+tümleç+yüklem sırası kullanılır. Yine Arapça isim tamlamasında muzaf muzafın ileyhden, sıfat tamlamasında da mevsuf sıfattan önce gelir. Ancak Türkçede

bunun aksi bir durum söz konusudur. Elmalılı, yeni mealde bu tür cümle kuruluşlarına daha fazla yer vermiştir:

"Eğer gerçekten iman etmişseniz, madem ki onlardan yükseksiniz, o halde fütûr getirmeyin ve mahzun olmayın." (Âl-i İmrân, 3/139)

"Her halde bizim likamızı arzu etmeyenler ve dünya hayata razı olup ona gönül bağlayanlar ve ayetlerimizden gafil olanlar…" (Yunus, 10/7)

"Rabbinin dilediği müddetten başka semâvat ve arz durdukça onlar orada muhalled olacaklar." (Hûd, 11/107)

4. İkili ve üçlü anlamlarla açıklamalar yapılması: Elmalılı, yeni mealinde bazı kelime veya ifadeler için birden fazla anlam seçeneği sunmuştur:

"Halâs ettik/Necata çıkardık" (Şu'arâ, 26/170), "Hakikaten/Muhakkak" (Hacc, 22/6), "Ettik/Eyledik" (Furkân, 25/37), "Bendleri/Bağları" (Yâsîn,36/8), "Cârlarından/Ferâcelerinden /Cilbablarından" (Ahzab, 33/59) "Münafıklara/Münâfikin" (Ahzab, 33/73), "Küffârı/Kâfirleri" (Fetih, 48/29)

5. Orijinal ve dikkat çekici ifadelerle mealin zenginleştirilmesi: Yeni meal çalışmasında, dilin imkan verdiği sınırlar çerçevesinde vahyin en yakın anlamla hedef dile aktarılması ve anlaşılır kılınması esas alınmıştır. Bu çerçevede, Kur'ân-ı Kerim'in konuşma diline yönelik özellikleri olan vurgu, ünlem, soru gibi unsurlar meale yansıtılmıştır. Elmalılı, Arap dili ve belagatındaki derin bilgisiyle bu konuda özgün ve zengin bir üslup geliştirmiştir:

"Şânıma kasem ederim ki Biz yarattık insanı, biliriz de ona ne fiskos ederse nefsi" (Kâf, 50/16),

"Tadın o meftun olduğunuz fitneyi, bulun belanızı." (Zâriyat, 51/14),

"Yiyin, için, âfiyetler olsun çalıştığınız için." (Tûr, 52/19),

"Siz mi kafa tutuyorsunuz, be hey gafiller?" (Necm, 53/61),

"Yalancı" dediler o kulumuza: "Mecnun" dediler, çok incittiler." (Kamer, 54/9),

"Şüphe yok ki Rabbim, duayı her halde işitkendir." (İbrahim, 14/39),

"Şehirde birtakım kadınlar da: "Aziz'in karısı" dediler: "Delikanlısının nefsinden murat istiyormuş, ona aşkından yüreğinin zarı çatlamış, karı besbelli çıldırmış." (Yusuf, 12/30),

"İşte orada, her nefis vaktiyle yaptığının belasını bulur." (Yunus, 10/30),

"Her halde bizim likamızı arzu etmeyenler ve dünya hayata razı olup ona gönül bağlayanlar ve ayetlerimizden gafil olanlar" (Yunus, 10/7)

"Eğer" de: "Rabbimin rahmet hazinelerine siz malik olsa idiniz, o vakit elden çıkarmak korkusuyla imsak ederdiniz, o insan öyle pintidir." (İsrâ, 17/100)

"Yine böyle onları, ba's da ettik ki aralarında soruşsunlar diye; içlerinden bir kâil/söyleyen: "Ne kadar durdunuz" dedi. "Bir gün yahut bir günün birazı" dediler. "Ne kadar durduğunuzu" dediler: "Rabbiniz a'lemdir, şimdi siz, birinizi şu gümüş paranızla şehre gönderin de baksın hangisi yiyecekçe daha temiz, ondan size bir rızık getirsin, hem çok kurnaz davransın ve zinhar sizi birine sezdirmesin." (Kehf, 18/19)

6. Esmâ-i Hüsnâya mânâ verilmeden olduğu gibi aktarılması: Allah'a ait güzel isimlerin bir veya birkaç kelimeyle ifade edilemeyeceği düşüncesiyle, bu isimler geniş açıklamalar verilmeden meale olduğu gibi aktarılmıştır:

"… Şüphesiz Sen'sin O Alîm, O Hakîm." (Bakara, 2/32),
"Allah, başka tanrı yok, ancak O, Hayy O, Kayyûm O." (Âl-i İmrân, 3/2)
"… Ve O, öyle Semî', öyle Alîm'dir." (Ankebût, 29/60),
"… Azîz O'dur, Hakîm O." (Rûm, 3027)

7. Parantez içi açıklamalara nadiren yer verilmesi: Dil farklarından kaynaklanan yetersizlikleri gidermek için tercümelerde sıkça kullanılan parantez içi açıklamalar, Elmalılı'nın yeni mealinde nadiren kullanılmıştır. Bunun yerine ikinci veya üçüncü kelimelerle açıklama yapılmıştır:

"Son konak (cennet)" (Bakara, 2/94), "Hayvanlar (en'âm)" (Yâsîn, 36/71), "Kelâle (babası ve çocuğu olmayan)" (Nisâ, 4/176), "Cinleri (gizli mahlukları)" (En'âm, 6/100), "Melekûtu (bütün şuûnâtıyla zapt ve tasarrufunu tedbir ve idare eden kudret ve saltanatın azameti)" (A'râf, 7/185), "Gassâk (irin akıntısı)" (Sâd, 38/57), "İhticâc (protesto)" (Mü'min, 40/47), "Bir ârız (ufukta zuhur eden bir bulut)" (Ahkâf, 46/24), "Siz fukarasınız (Allah'ın ihtiyacı yok, ihtiyaç sizin)" (Muhammed, 47/38), "Fey (ganimet)" (Haşr, 59/7), "Ey Yahûdi olanlar (Ey dönmeler)" (Cuma, 62/6), "Yevm-i tegâbün (asıl kâr ve zarar günü)" (Tegâbün, 64/9), "maruf (güzel ve meşru surette)" (Talak, 65/6), "Nasûh (gayet ciddi ve nasihatkâr)" (Tahrîm, 66/8)

8. Müslümanlar arasında bilinen ve yaygın olarak kullanılan ayet-i kerimelerin aynen aktarılması: Elmalılı'nın yeni mealinde, zikir, tesbih, dua gibi vesilelerle Müslümanlar arasında yaygın olarak kullanılan ayetler Türkçeleştirilmeden, olduğu gibi Arapça ifadeleriyle aktarılmıştır. Bu, Kur'ân-ı Kerim'in orijinal dokusunu koruma gayretiyle yapılmıştır:

"'Alâ külli şey'in kadîr" (Tahrîm, 66/8),
"İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râci'ûn" (Bakara, 2/154),
"Gufrâneke yâ Rabb" (Bakara, 2/285),
"Fallâhu hayrun hâfizan ve hüve erhamu'r-râhimîn" (Hûd, 11/64),
"Yâ esefâ alâ Yusuf" (Yusuf, 12/84),
"Hayru'l-mâkirîn" (Âl-i İmrân, 3/54),
"Elhamdülillâh" (Ankebût, 29/63),
"Rabbü'l-'âlemîn" (Mü'min, 40/64),
"Fa'lem ennehû lâ ilâhe illallâh" (Muhammed, 47/19),
"Ve nahnu akrabu ileyhi min habli'l-verîd" (Kâf, 50/16),
"Küllü men aleyhâ fân" (Rahmân, 55/26),
"Tenzîlün min Rabbi'l-'âlemîn" (Vâkıa, 56/80),
"Bünyânun mersûs" (Saff, 61/4),
"Âlimü'l-gaybi ve'ş-şehâde" (Cuma, 62/8),
"Hayru'r-râzikîn" (Cuma, 62/11),

"Huşubün müsennedeh" (Münâfikûn, 63/4),

"Rabbenâ etmim lenâ nûranâ va'gfir lenâ inneke alâ külli şey'in kadîr" (Tahrîm, 66/8),

"Hâlidîne fîhâ ebedâ" (Cin, 72/23)

9. Türkçe deyimlere ve bazı mahalli ifadelere daha fazla yer verilmesi: Elmalılı, yeni mealinde, Türkçe deyimleri ve mahalli ifadeleri daha sık kullanarak metni okuyucular için daha anlaşılır ve samimi hale getirmiştir. Kur'ân-ı Kerim'in konuşma diline uygunluğu ve muhatabına hitap eden yapısı, bu tür ifadelerin kullanımıyla daha iyi yansıtılmıştır:

"Biz" dediler: "Bir kuvvet sahibiyiz ve şiddetli harb ehliyiz, mamafih ferman senindir, artık bak ne ferman/emir buyurursun?" (Neml, 27/33),

"…Ben, bir ateş hissettim, memulum ki/ümit ederim ki size ondan bir haber veya o ateşten bir eğsi getiririm de belki bir ocak yakar, ısınırsınız." (Kasas, 28/29),

"Bunlar, eskilerin bayat sözleri" (Şu'arâ, 26/137),

"Önce en yakın aşiretini inzar et/soyunu sopunu gocundur."

(Şu'arâ, 26/214), "Başlarını dikerek kendilerine redd-i tarf edemez, yüreklerinin içi kofaya dönmüş bir halde koşacaklar." (İbrahim, 14/43)

10. Yeni ve özgün ifadelerin kullanılması: Elmalılı, Arapça ve Türkçeye olan hakimiyeti sayesinde, yeni mealde daha önce kullanılmamış ifadeler ve alternatif anlamlar sunarak metni zenginleştirmiştir. Bu yaklaşım, meale hem dil hem de anlam açısından yenilikler katmıştır. Arapçanın inceliklerini ve Türkçenin ifade gücünü ustalıkla bir araya getiren Elmalılı'nın tarzı, mealin anlaşılır ve etkileyici olmasını sağlamıştır:

"Şüphe yok ki Rabbim, duayı her hâlde işitkendir." (İbrahim, 14/39),

"De ki: "Eğer Allah'ın indinde son konak (cennet) başkalarının değil de hasseten sizin ise, eğer davanızda sadıksanız, haydi ölümü ümniyye edinin (canınıza minnet bilin)." (Bakara, 2/94),

"Rabbin dilediğini halk eder, ihtiyar eyler, muhayyerlik onların değildir. Sübhân O Allah ve çok yüksek onların ortaklamalarından/şirkinden." (Kasas, 28/39)

11. Mekki sûrelerin manzum bir şekilde tercüme edilmesi: Elmalılı, edebî değeri yüksek olan Mekki sûrelerin mealini, nazım (şiirsel) bir üslupla kaleme alarak onların estetik ve anlam boyutunu öne çıkarmıştır. Bu yöntem, söz konusu sûrelerin ifade gücünü daha etkileyici bir şekilde yansıtmaktadır. Elmalılı'nın nazım formundaki tercümeleri, hem fesahat hem de belagat açısından okuyucuya Kur'ân'ın mesajını daha etkili bir biçimde sunmayı hedeflemiştir:

"1. Ya şerh etmedik mi sana bağrını.

2. İndirip de senden Biz o bârını.

3. Öyle çatırdatırken üstühvânını.

4. Hem de yükselttik senin nâm u şânını.
5. Demek ki zorlukla beraber var, bir kolaylık.
6. Evet, zorlukla beraber var bir kolaylık.
7. O halde fâriğ oldun mu yine kalk yorul.
8. Rabbine rağbetle doğrul da doğrul." (İnşirah, 94/1-8)

Son Söz ve Teşekkür

Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın hayatı ve eserleri üzerine on yılı aşkın süredir inceleme, araştırma ve yayın çalışmaları yürütmekteyiz. Elmalılı'nın eserleri arasında, Kur'ân-ı Kerim'in mealinin taşıdığı önem ve hassasiyet, ehli tarafından yakından bilinmektedir. Bu çalışmalar neticesinde Elmalılı'nın eserlerine, üslubuna ve diline bir ölçüde vâkıf olduğumuzu ifade etmekle birlikte, bu meal çalışmamızın hata ve kusurdan tamamen âri olduğunu söylemek mümkün değildir. Siz kıymetli okuyucularımızdan, tespit ettiğiniz eksiklikleri ve hataları necmiatik@hotmail.com adresine veya yayınevimize ileterek, mealin sonraki baskılarında bu eksikliklerin giderilmesine katkı sağlamanızı önemle rica ediyoruz.

2019-2024 yılları arasında, uzun, zahmetli fakat bir o kadar da huzur ve feyiz dolu bir çalışmanın ürünü olan bu mealin hazırlanmasında, okuma ve tashihler konusunda kıymetli zamanlarını ayıran Dr. Zübeyr Yıldırım'a; son altı aylık dönemde yaptığımız son okuma ve karşılaştırma çalışmalarında çok değerli katkılarda bulunan Prof. Dr. Mustafa Özel, Ömer Hakan Özalp ve Cemaleddin Demirok hocalarıma sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Necmi ATİK

Fatih/İstanbul 2024

TAKDİM

Değerli dostum Hattat Dr. Sayın Necmi Atik'in yıllardır üzerinde çalışarak yayına hazır hale getirdiği "Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır – Yeni Kur'ân Meâli" adlı eser, bugün ilk baskısı ile okurlarıyla buluşmaya ve kütüphanelerdeki yerini almaya hazırlanıyor.

Dedem rahmetli Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın emanetimde bulunan ve kendi el yazısı ile kaleme alınmış yüzlerce sayfadan oluşan orijinal notları esas alınarak hazırlanmış olan "Yeni Kur'ân Meâli", şüphesiz okuyucular nezdinde hak ettiği ilgiyi görecek, rahmetli dedemin bu değerli eserinin bir kez daha minnetle anılmasına vesile olacaktır.

"Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır – Yeni Kur'ân Meâli"nin özellikle genç kuşaklar tarafından büyük bir merak ve ilgi ile okunmasını temenni etmekle birlikte, benzeri çalışmaların ilerleyen zaman içerisinde farklı ilim insanları tarafından da yapılmasını ümit etmekteyim.

Bilindiği gibi Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün talimatı ile hazırlanmış olan Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın kaleme aldığı meşhur Hak Dini Kur'ân Dili adlı tefsirin ilk baskısı, Kur'ân meâli ile birlikte 1935-1938 yılları arası yapılmıştır. Söz konusu tefsir ve meâlin günümüze kadar farklı yayınevleri tarafından defalarca baskısı yapılmış ve yapılmaktadır. İlk baskısıyla birlikte ilgi odağı hâline gelen ve hâlen üzerindeki ilgi artarak devam eden Hak Dini Kur'ân Dili ile alakalı ilim insanları tarafından yapılan sayısız yayın neşredilmiş ve neşredilmektedir.

Dedem Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır'ın ve eserlerinin "Yeni Kur'ân Meâli" adlı yeni bir çalışma ile bir kez daha okuyucuları ile buluşmasına vesile olan Hattat Dr. Sayın Necmi Atik'e Yazır ailesi adına teşekkür ediyor, şükranlarımı sunuyorum.

Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır torunu

Mehmet Hamdi Yazır

ELMALILI MUHAMMED HAMDİ YAZIR

a. Doğumu ve Ailesi

Muhammed Hamdi Yazır, Cemâzilâhir 1295/Mayıs 1294/Haziran-Temmuz 1878 tarihlerinde Teke Sancağı'na (Antalya) bağlı Elmalı ilçesinin Karyağdı Mahallesi'ndeki 3 numaralı evde doğdu. Babası, Burdur'un Gölhisar kazasına bağlı Yazır Köyü doğumlu Numan Efendi'dir. Numan Efendi, Gölhisar'lı Bedreddin Efendi'nin oğlu Hasan Efendi'nin torunu, Hacı Bekir Efendi'nin büyük torunu ve Muhammed Efendi'nin oğludur. Numan Efendi, Aydın ve Burdur medreselerinde tahsil görüp icazet aldıktan sonra Elmalı Şer'iyye Mahkemesi'nde başkâtip olarak atanmış ve Elmalı'ya yerleşmiştir. Aynı zamanda Elmalı Eytâm Müdürlüğü görevinde bulunmuş, ancak bu görevlerinden 1890 yılında istifa ederek ayrılmıştır. Numan Efendi, İslam fıkhında üstâd bir âlimdi. Aynı zamanda hattat olarak kitap istinsâhı yapar ve Kur'ân-ı Kerim'ler yazardı. Numan Efendi, 1326/1908 senesinde ailesiyle birlikte İstanbul'a, Elmalılı'nın yanına hicret etti. 1334/1916 yılında ise İstanbul'da, Elmalılı'nın evinde sabah namazı sonrası vefat etti. Annesi Fatma Hanım ise Elmalı ulemasından, "Sarılarlı" diye bilinen ve Elmalı Müftülüğü görevinde bulunmuş olan Muhammed Efendi'nin (ö. 1287/1870) kızıdır.

b. Tahsil ve Hocalık Hayatı

Muhammed Hamdi Yazır, 1302 (1884) tarihinde Mekteb-i İbtidâîye'ye (İlkokul) başlayarak, 7 Temmuz 1304/19 Temmuz 1888'de birincilikle mezun oldu. Aynı yıl girdiği sınav sonucunda ikinci sınıfından başladığı Mekteb-i Rüşdiye'yi (Ortaokul) ise 28 Zilkâde 1308/23 Haziran 1307/5 Temmuz 1891 tarihinde, üç yılda tamamlayarak yine birincilikle bitirdi. 1302/1884 - 1308/1890 yılları arasında Elmalı'da, nahivden İzhar'a kadar, ferâiz ve fıkıh derslerini babasından aldı. Kısa bir sürede Kur'ân-ı Kerim'i hıfzetti. Dayısı Hakkı Efendi ve babasından nahiv ve diğer ilimlerin başlangıç seviyelerini tahsil etti. Ayrıca, meşhur âlim olan büyük amcası Muhammed Emin Efendi'den özel dersler aldı. Muharrem 1312/Temmuz-Ağustos 1894 tarihinde, dayısı Mustafa Zekâî Sarılar ile birlikte İstanbul'a giderek Küçük Ayasofya Medresesi'ne yerleşti. Küçük Ayasofya Medresesi'nde, çok sevdiği ilmiye icazetli Of'lu Hacı Mehmed Kâmil Efendi'ye (ö. 1330/1912) hizmet etti. Ay-

rıca, Bayezid dersiamlarından Kayserili Büyük Hamdi Efendi'nin derslerine yedi-sekiz yıl boyunca devam ederek âlet ve âlâ ilimlerini tamamladı ve 1320/1903 yılında icâzet aldı.

Büyük Hamdi Efendi'den ders aldığı dönemde, tabiat ilimleri ve matematikle de meşgul oldu. 1321 yılının Şaban ayında (Kasım 1903) Nüvvâb Mektebi'ne (Hukuk Fakültesi) girdi ve Şaban 1325/Eylül 1907'de birincilikle mezun olarak altın madalya ve berat ile ödüllendirildi. Şevvâl 1323/1906 tarihinde üçüncü sınıf hâkim diplomasını aldı. 1324/1907 yılında resmî görev alabileceği müderrislik sınavını yüksek derece ile kazandı ve bir yıl sonra, 1325/1908'de dersiâmlık unvanını elde etti. Hocası Kayserili Hamdi Efendi ile karıştırılmaması için hocasına "Büyük Hamdi," kendisine ise "Küçük Hamdi" denildi. Soyadı Kanunu'nun (2 Temmuz 1934) yürürlüğe girmesinden önce "Elmalılı Hamdi" ve "Küçük Hamdi Efendi" adlarını kullandı. Soyadı Kanunu ile birlikte, babasının köyünün adına nispetle "Yazır" soyadını aldı.

Mahmud Kemal İnal'a göre, Muhammed Hamdi Yazır, Kânûn-i Esasî ve Mehâkim-i Şer'iyye Kânûnu Esbâb-ı Mûcibe Mazbataları'nı yazarken Fransızca'yı kendi kendine kırk gün içinde öğrenmiştir. Öğrendiği Fransızca sayesinde Batılı yazarlar tarafından kaleme alınmış felsefe ve mantık kitaplarını okuyup incelemiş, bu eserleri Türkçe'ye çevirerek çeşitli karşılaştırmalar yapmıştır.

Meşrutiyet'in ilanından önce, Rüşdiye mekteplerinde öğrencilere hat sanatında sülüs, nesih ve rık'a yazı türleri öğretiliyordu. Sanata olan ilgisi ve yeteneği son derece yüksek olan Muhammed Hamdi Yazır, hat sanatındaki ilk meşklerini hattat olan babası Numan Efendi'den aldı. Tasarımını ve süslemesini yaptığı, sülüs, nesih ve ta'lik hattıyla başarıyla yazdığı ilmiye icâzetnâmesinin son sayfasında, hat sanatı derslerini sırasıyla babasından, Bakkal Arif Efendi'den ve Sami Efendi'den aldığını belirtmiştir.

Elmalılı, Haziran 1310/Haziran 1894 tarihinde İstanbul'a geldiğinde, hat sanatındaki öğrenimini tamamlamak için usta bir hattat aramaya başladı. O dönemde hat sanatının önde gelen isimlerinden olan Filibeli Hacı Arif Efendi'ye (ö.1326/1909) başvurarak derslerine kabul edilmesini talep etti. Hocası tarafından kabul edilmesiyle, ondan sülüs ve nesih hat sanatında ders almaya başladı. Hat sanatı meşk müfredatını tamamlayan Elmalılı, nesih ve sülüs hat dallarında hocası Arif Efendi'den icâzetini aldı. Arif Efendi'den derslerini tamamladıktan sonra, hocası onu dönemin ünlü hattatlarından Sami Efendi'ye götürdü ve burada talik hat dersleri almasını sağladı. Elmalılı, Sami Efendi'den talik meşklerini de tamamlayarak icazetnamesini aldı. Hat sanatında yetkin bir hattat olan Elmalılı, sülüs, nesih ve talik

alanlarında sayısız eser ortaya koydu ve hayatının sonuna kadar bu sanatla meşgul oldu.

Elmalılı, devlette resmi görev alabilmek için gerekli olan ruûs imtihanına 1318/1902 yılında girdi ve başarılı oldu. Ancak, medrese icazeti almamış olduğu gerekçesiyle sınav geçersiz sayıldı. 1319/1903 yılında yeni açılan Dâru'l-fünûn-i Osmânî Ulûm-i Âliye-i Dîniyye Şubesi'ne sınav sonucunda birincilikle kabul edildi ve bir ay içinde eksik derslerini tamamlayarak buradan ayrıldı. Rebiulevvel 1324/Nisan 1906 tarihinde ruûs imtihanına tekrar girdi ve yüksek bir başarı elde ederek Bâyezid Dersiâmı oldu. Bu göreviyle Bâyezid ve Şehzade camilerinde ders vermeye başladı. 1325/1908 yılından itibaren, Darülfünûn'a bağlanarak Hukuk Fakültesi adını alan Mekteb-i Nüvvâb'da ahkâm-ı evkâf, Mekteb-i Kuzat'ta (Hukuk Fakültesi'nde) on beş yıl boyunca fıkıh, Medresetü'l-Mütehassisîn'de usûl-i fıkıh, Dâru'l-Hilâfeti'l-Aliyye Medresesi'nde felsefe, Süleymaniye Medresesi'nde mantık ve Mülkiye Mektebi'nde (Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde) vakıf ve arâzi hukuku dersleri okuttu. 1332/1915 yılında Süleymaniye Medresesi müderrisliğine yükseltildi.

1334/1917 yılında, Sultan Mehmet Reşad'ın (1908-1919) huzur derslerine muhatap hoca olarak katıldı. 4 Ağustos 1334/1918 tarihinde, şeyhülislâmlık teşkilatı içinde kurulan, İslam akademisi niteliğindeki Darü'l-Hikmeti'l-İslâmiyye'ye üye olarak atandı ve 2 Nisan 1335/1919 tarihinde başkanlık görevine getirildi. Ancak, isteği ve iradesi dışında gelişen olaylar nedeniyle, 1335/1919 yılında bazı derslerini bırakmak zorunda kaldı. Bununla birlikte, uzman din adamları yetiştirmek için kurulmuş olan Medresetü'l-Mütehassisîn'deki mantık derslerini ve Darü'l-Hikmeti'l-İslâmiyye'deki görevini bir süre daha sürdürdü.

Elmalılı, resmi görevlerinin yanı sıra Beyazıt Camii'nde özel dersler de verdi. Farklı medreselerden gelen 123 talebesinin isimlerini, babalarının isimlerini ve hangi medresede okuduklarını, metrukâtında bulunan 15x10 cm ebatlarındaki 14 satırlık çizgili bir deftere kaydetti. Ayrıca, farklı zaman ve yerlerde az da olsa özel dersler verdiğini de ifade etmiştir.

c. Vefâtı

Ocak 1923'te askerler tarafından evinden alınarak tutuklanan Elmalılı, 40 gün boyunca Ankara'da yargılandı. Bu süreçte, kendisinin tüm yetkileri elinden alındı ve maaşına el konuldu. Üniversitelerde ders verme ve ilmî çalışmaları dışında bir geliri olmayan Elmalılı, oldukça zor bir durumda kaldı. 1923-1925 yılları arasında, telif ve tercümelerin yanı sıra hat sanatıyla da geçimini sağlamaya çalışarak, son derece zorlu koşullar altında iki yıl

geçirdi. 1925 yılının Ekim ayında, Diyanet İşleri Başkanlığı ile yaptığı tefsir sözleşmesinin ardından evine çekildi ve tefsir çalışmalarına yoğunlaştı. Üç dört ayda bir, Erenköy'de oturan kızına birkaç haftalığına misafir oluyordu. Evine kapandığı bu dönemde, Cuma namazlarına bile çıkamaz hale geldi. Bu zorlu süreç, kendisinde kalp rahatsızlıklarına yol açtı ve sık sık sağlık sorunları yaşamaya başladı.

Elmalılı, 1938 yılında tefsirini tamamlamayı başardı ve diğer ilmî çalışmalarına devam etti. Ancak, bu yorucu yılların ardından 1942 yılının Mayıs ayında, 64 yaşında vefat etti. "İstanbul'da ölürsem oğlumun yanına, Erenköy'de ölürsem babamın yanına defnedilmek isterim" şeklindeki vasiyeti üzerine, Erenköy'de kızının yanında vefat ettiği için, Sahrayıcedit Mezarlığı'nda babasının kabrinin yanına defnedildi.

d. Eserleri

Elmalılı'nın Tefsir ve Meal, Fıkıh/İslam Hukuku, Tarih, Kelâm, Edebiyat, Şiir ve Nesir, Mantık, Felsefe, Dilbilim/Belâgat, Hüsn-i Hat farklı gibi alanlarda da kaynaklık edebilecek eserler telif ve tercüme eserleri olsa da, meşhur olduğu eseri herkesin bildiği "Hak Dini Kur'ân Dili" adlı tefsiridir.

Elmalılı'nın farklı alanlarda yazdığı eserler şöyledir:

Tefsir ve Meale Dair Eserleri: *Hak Dini Kur'ân Dili, Yeni Kur'ân Meâli*. Fıkha Dair Eserleri: *İrşâdü'l-Ahlâf fî Ahkâmi'l-Evkâf, İslam Hukuku Kâmûsu* (Yarım Kalmış), *Sefer Bahsi, Kur'ân'ın Tercümesi ve Tercüme ile Namazın Câiz Olup Olmayacağı Risâlesi, Hüccetullâhi'l-Bâliga Tercümesi, Fetevâ-yı Hindiyye'den Da'vâ Bahsi'nin Tercümesi, Fıkıh Usûlü, Müdâfa'a, Teşkîl-i Mehâkim Kânûnu Şerhi ve Usûl-i Muhâkemât Kânûnu Şerhi, Ticâret Kânûnu, Hukûk-i Husûsiyye-i Düvel*, Meclis-i Meb'ûsân-ı İlmiyye Encümenince Ta'dîlen Kaleme Alınan *Mehâkîm-i Şer'iyye ve Hükkâm-ı Şer'i Kânûn Lâyihası Esbâb-ı Mûcibe Mazbatası*. Tarihe Dair Eserleri: *Menâkibu't-Türk Tercümesi*. Kelama Dair Eserleri: *Hz. Muhammed'in Dini*. Edebiyata Dair Eserleri: *Divançe, Mesnevî Tercümesi*. Mantıka Dair Eserleri: *Mantık-ı İstintâcî ve İstikrâî (Tercüme), İlm-i usûlden Mir'ât Hâşiyesi Tarsûsi* üzerine tamam olmamış bir hâşiye. *Tasavvurât ve Hayâlî Siyalkûtî'lerine Ta'likât*. Felsefeye Dair Eserleri: *Tahlîli Felsefe Tarihine Ait Metâlib ve Mezâhib, Hediyyetü'r-Reîs Tercümesi*. Dilbilim ve Belâgata Dair Eserleri: Dedesi Muhammed Efendi'nin telif eseri olan *Şerhu'l-isti'âretü'l-Cedîde*'ye yazdığı *Tuhetü'l-Hafîdü Hâşiyetü 'alâ İsti'âretü'l-Cedîde* isimli hâşiyesi. Fetvaları, Mahkeme Kararları, Mektupları, Hüsn-i Hat Yazıları, Makaleleri.[*]

[*] Geniş bilgi için bkz. Atik, N. (2022), Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır Hayatı, Eserleri ve Divançesi (İnceleme-metin) Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KUR'ÂN TERCÜME EDİLEBİLİR Mİ? [1]

Terceme, bir kelâmın mânâsını diğer bir lisanda dengi bir tabir ile aynen ifade etmektir. Terceme aslın mânâsına tamamen mutâbık olmak için sarâhatte delâlette, icmâlde tafsilde, umumda hususta, itlakta takyidde, kuvvette isâbette, hâsıl-ı hüsn-i edâda, uslûb-i beyânda, sanat ve belâgatta da asıldaki ifadeye müsâvî olmak iktizâ eder. Halbuki muhtelif lisanlar beyninde hutut-ı müştereke ne kadar çok olursa olsun her birini diğerinden ayıran birçok hususiyetler de vardır. Onun için lisân-ı hususiyyeti olmayıp sırf akıl ve mantıka hitap eden kuru ve fennî eserlerin kâbiliyyet-i ilmiyesi terakkî etmiş olan lisanlara hakkıyla tercümesi kâbil olduğunda söz yoksa da, hem akla, hem kalbe yahut yalnız zevke ve hissiyyâta hitap eden ve lisan nokta-i nazarından onu kıymeti ve zevk-i sanatı hâiz bulunan canlı ve bedîî eserlerin tercemelerinde muvaffakiyet görüldüğü nâdirdir. Bunları tanzir etmek terceme etmekten daha kolay gelir. En basit bir misal olarak Türkçemizin şu beytini ele alalım:

Geh gözde geh gönülde handeliğin mekan tutar
Her kande ölse kanlıyı elbette kan tutar.[2]

Şüphe yok ki bu mazmunda buna benzer ve belki daha güzel nazîreler söylenmiştir. Lakin bu beyit aynı letâfetle acaba başka bir lisana tercüme edilebilir mi? Hatta şimdiki lehçemizle; "Her nerede olsa kanlıyı elbette kan tutar." denilse mısraın bir cinâsı ve telmihi zayi' edilmiş olmaz mı? Böyle her nerede olursa olsun kanlıyı iki kan arasında yakalayıp tutturmak hissini verecek mütecânisi üç kelimeyi mezcedip bir mısraa derc edivermek kaç lisanda mümkün olabilir?

Meşhur Türk şâiri Fuzûli (ö. 1556) bir takım güzel sözleri yanlış yazı ile berbâd edenlere bedduâ ederek dîvânının dîbâcesinde evvela şu Arabî kıt'ayı söylemiştir:

تبت یدا کاتب لولاه ما خربت معمورة اسست بالعلم و الادب
اردی من الخمر فی افساد نسخته تستظهر العیب تغییرا من العنب

1] Bkz. Necmi Atik, "Elmalılı'nın Hak dini Kur'ân Dili" Adlı Tefsiri'nin Mukaddimesi'nin Edisyon Kritiği", *İlahiyat Araştırmaları Dergisi* (6), Ankara 2016, s. 99-131.

2] *Bazen gözde, bazen gönülde okun yer tutar / Her nerede olsa kanlıyı (kâtili) kan tutar*

Bunun nesren meâli şöyle olur: *"Elleri kurusun ol kâtibin ki o olmasa idi ilim ve edep ile te'sîs edilen bir ma'mûre harap olmazdı. Nüshasını ifsâd etmekte şaraptan daha kötüdür.* "عنب" *demeyi tağyir yaparak ortaya "*عيب*"çıkarmak ister.*"

Görülüyor ki bu meâl harfiyyen terceme gibi göründüğü halde aslının dengi olamıyor. Aheng-i nazmı olmadığı için aslı gibi makamına göre bir darb-ı mesel halinde îrâd olunabilmekten uzaktır. Onun için Fuzûli bunu kendisi Türkçe'ye şu sûretle tercüme etmiş ve güzel bir yâdigâr bırakmıştır:

Kalem olsun eli ol kâtib-i bed-tahrîrin
Ki fesâd-ı rakamı sûrumuzu şûr eyler
Gâh bir harf sükûtiyle kılar nâdiri nâr
Gâh bir nokta kusûriyle gözü kör eyler.[3]

İşte bu kıta evvelki kıta mazmununun aynı değil lakin dengi bir tabir ile ifadesidir. Ve binâenaleyh edebî bir tercemedir, asıl mazmun itibariyle edebî değerine göre onun yerine konabilir. Evvelkinden bıraktığı cihetleri diğer cihetiyle itmâm eylemiştir. *İnebi ayb* yapmakla *sûri şûr, nâdiri nâr, gözü kör* etmek hepsi aynı ifsâd ve tağyir mefhumunun misalleridir ve harfiyyen değil tanzîran bir tercemedir. Ve tanzîran olduğu içindir ki denk bir terceme olabilmiştir. Ve edebi eserlerin tercemesi için bundan başka yol da yoktur. Lakin böyle edebî mâhiyette beliğ bir eser şiirden ibaret olmayıp aynı zamanda ilmî, hukûkî ve sâir bir suretle hükmü dahi hâvî bulunursa o vakit bu yolda bir terceme, terceme değil tahrîf olur. Nitekim evvelki kıtada asıl maksut şarabı haddini beyan ile veya üzümü bozup şarap yapmanın şer'an cezâsını anlatmak olsa idi, gözü kör etmek cinayeti hiçbir zaman tercemesi olamazdı. Çünkü vesika-i hükmiye mâhiyetinde bulunan kelamların, kânunların, mukâvelelerin, müâhedelerin vazifeleri tayin eden emirlerin nehiylerin çerçeveleri nasslardır. Onun için hukûkî bir mukâvele veya mu'âhedenin hükmünde ancak resmi metni mu'teber olur. Tercemesi olsa olsa anlamak için bir vesîle olabilir, bir vesika-i hukûkiye teşkil etmez.

Bir de herhangi lisanda olursa olsun bir kelam vâkı'adaki en basit hakîkati haber verirken bile yerine göre muhtelif tarzlarda ifade eder. Mesela Zeyd kıyâm etmiş, bu bir hâdise olmuştur. Bunu anlatmak için Arapça'da birtakım husûsiyetler vardır: Evvela kıyâma ehemmiyet vererek anlatacağı zaman [4]"قام زيد"der. Zeyd'e ehemmiyet vererek anlatacağı zaman [5]"زيد قام" der.

3] *Çirkin yazı yazan kâtibin eli kalem gibi kurusun*
Ki yanlış yazması sûr (düğün)umuzu, şur (kavga) eyler
Bazen bir harf eksiğiyle nâdiri nâr (ateş) yapar
Bazen bir nokta kusuru ile gözü, kör eyler

4] Kalktı Zeyd.

5] Zeyd kalktı.

Bir müteredditde karşı tahkik mevkiinde anlatacağı zaman "قد قام زيد"yahut "إن زيدا قام"[6] der. Bir münkire karşı anlatacağı zaman da, inkarın derecesine göre "إن زيدا قد قام" yahut "إن زيدالقائم" yahut "إن زيدا لقد قام" yahut "والله زيد قام" yahut "والله إن زيدا لقد قام"[7] yahut "والله إن زيدا لقائم" der. İlâ âhirihi.

Şerh ve tefsir etmeksizin aynen her lisanda gösterilen kâbil olmaz. Asıl vak'a ifade edilirse de sözün inceliği gâib olursa bundan da ma'lûm neticeler tehaddüs edebilir. Meselâ tercemeyi okuyan hoşlanacağı bir noktada ürker, ürkeceği bir noktada hoşlanacak olur. Sulh edecek yerde ilân-ı harbe, harb edecek yerde müsâlahaya kalkışır ve o vakit Fuzûli'nin dediği gibi *sûr şûr, nâdir nâr, göz kör* olur. Ve öyle mütercimlere eli kurusun denir. Halbuki Kur'ân'ın pek çok ulûm ve me'ârife ve ahkâm-ı hikmete müte'allık maksûd-i aslî olan me'ânîsinden mâ'adâ birde nazmının ehemmiyet-i bedî'ası vardır.

Hem Kur'ân'a Kur'ân isminin verilmesi bilhassa nazmı itibariyledir. Zira kıraat olunan bizzat ma'nâ değil ma'nâyı en beliğ surette ifade eden nazımdır. Ve bundan dolayıdır ki Kur'ân Arabîdir. "إنا أنزلناه قرآنا عربيا"[8] buyurulmuştur. Şu Arapça'dır şu Türkçe'dir denilen ise elfâzdır. Çünkü ma'nânın bir lisana ihtisası yoktur. Ma'nâsı itibariyle Kur'ân, Furkan, Zikr, Hüden, Nûr, Rûh gibi diğer isimler ile tesmiye edilmiştir. Ve bunlar Arabî olmakla tavsif olunmamıştır. El-Kitâb ve Kitâb-ı Mübîn isimleri de hem nazım hem ma'nâ itibariyledir. Nitekim "كتاب فصلت آياته قرآنا عربيا"[9] buyurulmuştur. Bunda fazla olarak bir de yazılması haysiyyetine işaret olur. Bu cihetle Kur'ân'ın yazısında da bir hususiyeti gözetilegelmiştir. Sonra Kur'ân'ın bir ismi de Hüküm'dür. Bu da hem nazım hem ma'nâ itibariyledir, onun için Sûre-i Ra'd da "حكما عربيا"[10] buyurulmuştur. Çünkü Kur'ân'dan ahkâm istinbâtında nazmının da ma'nâsı gibi bir ehemmiyet-i mahsûsası vardır. Bilhassa Kur'ân, Hüküm, Kitâb isimlerinde Arabî vasfı tasrîh edilmesi bu üç isimde nazmın ehemmiyetini ispat eder. Kur'ân'ın Arabî olarak indirildiği mensûs olduğu için "Tenzîl" isminin hem ma'nâ hem nazm itibariyle olduğunda şüphe kalmaz. Bütün bu isimlerin içinde ise en mümtâz ism-i hâs Kur'ân ismidir. Ki kıraat ve tilâvet bunun hükm-i hâssıdır. Kur'ân metlüvdür denilmesi de bunun içindir ve bu Arabîdir. Şüphesiz Arabî olanda nazımdır.

İşte bu Arabî nazmın diğer bir lisanda mu'âdilini yapmak mümkün olsa idi Kur'ân terceme edilmiş olurdu. Yalnız o terceme Arabî olmadığı için Kur'ân olmaz da Kur'ân'ın tercemesi olurdu. Lâkin nazm-ı Kur'ân nasıl bir nazım-

---

6] Muhakkak Zeyd kalktı.

7] Şüphesiz, gerçekten, Vallâhi Zeyd kalkmıştır.

8] "*Şüphesiz ki biz onu, anlayasınız diye, Arapça bir Kur'ân olarak indirdik*" Yusuf Sûresi, 12/2.

9] "*…Arapça bir Kur'ân olarak âyetleri açıklamış bir kitap ….*" Fussılet Sûresi, 41/3

10] "*İşte böylece onu (Kur'ân'ı) Arapça bir hüküm olarak indirdik…*" Ra'd Sûresi, 13/37

dır? Herkesin bildiği harflerin seslerin en güzellerinden, yerine göre en güzel nağmelerinden, bütün Arab'ın bildiği ve dolayısıyla insanların anlayabileceği kelimelerin en güzellerinden seçilerek, Allah'tan başka hiç kimsenin yapamayacağı canlı bir nesc ile dizilip dokunmuş, lafız ma'nânın ma'nâ lafzın âyinesi halinde nâmütenâhî iltimâ'ât-i beyân ile parlatılmış: *"Haydi bunun Allah'tan indirildiğinde şüpheniz varsa Allah'tan başka bütün güvendiklerinizi çağırarak ve hatta ins ve cin bir araya gelerek bunun hatta bir sûresinin mislini yapın, fakat imkanı yok yapamazsınız."*[11] diye bütün cihana meydan okuyan gayet basit bir teklif ve gâibten katî bir ihbâr ile sâha-i şuhûda gelmiş her âyeti bir sehl-i mümteni' olan öyle i'câzkâr bir nazımdır. Ki hiç Arapça bilmeyen bir kimseye bile okunduğu zaman tatlı ve güzel bir kelam olduğunu duyurur. Biraz Arapça bilen bir kimse bir âyeti işittiği zaman derhal bir mânâ anlar ve anladığını zanneder, ben de söyleyivereceğim gibi tevehhüm eder, bir de bakar ki anlamamıştır. Çünkü nazmının her noktasından birçok mânâlar fışkırmaya başlar. Taklidine özendikçe yükselir, derinleşir, ölçüsü, mikyası bulunamaz. Âyetten âyete terkîbine geçildikçe zevk tedâuf eder. Sırr-ı hayât gibi nâmütenâhiye giden esrarının ihâtası beşerî kudretin fevkinde kalır. Eğer öyle olmasa idi bu basit teklife karşı paralar sarf ederek, silahlar çekerek, ordular toplayarak asırlardan beri Kur'ân'ı kaldırmak için harp edip duran münkir beşeriyyet bu zahmetleri çekecek yerde onun bir nazîrini yapıvermez miydi? Fakat yapamamıştır ve yapamaz, Kur'ân'ın verdiği haberleri kimse yalan çıkaramaz.

Ne kadar yüksek olursa olsun, haysiyyet-i edebiyye kazanmış herhangi bir şahsiyyetin üslûb-i ifadesi meşk edile edile az çok taklîd ve tanzir edilmiş iken Kur'ân'ın nüzulü anından beri bütün üdebâ ve bülegâ-yı Arap belâgât-ı Kur'ân'ı lisanına numûne ittihaz etmiş, bu sayede Arap lisan ve edebiyyâtı nokta-i nazarından yükselmiş olduğu halde nazm-ı Kur'ân'ı taklîd ve tanzire yanaşabilen kimse zuhur etmemiştir. O halde kendi lisânında bile taklid ve tanziri kâbil olamamış olan Kur'ân'ın nazım ve üslubunu diğer bir lisanda taklid ve tanzir etmek elbette mümkün olamaz. Olamayınca da aynen terceme edilemediği gibi tanzir suretiyle hiç terceme edilemez. Çünkü tanzir edilmekten başka ilmî haysiyetinden tağyir ve tahrif de edilmiş, Kur'ân'dan olmayan şeyler Kur'ân'a katılmış olur.

Bir de şu noktaları tasrîh etmeliyiz: Gerçi Kur'ân'da manasız kelime yoktur, fakat mânâsı pek derin olan kelimeler bulunduğu gibi bir kelime etrafında birçok mânâların tezâhüm ettiği ve bazı ifadelerde hepsi de sahih olmak üzere müteaddid vechelerin ihtimallarin ictimâ' ettiği yerlerde çoktur. Ki bunlar tefsir ve te'vîle tevakkuf eder. Ve bazılarını doğrudan doğruya terce-

11] İsrâ Sûresi, 17/88.

me mümkün olsa bile hepsini bütün vücuhuyla tercemeye sığdırmak mümkün olmaz. Bunları aynen almak veya mânâ-yı edebîsi fedâ edilerek te'vîl ve tefsir tarzında ifade etmek lazım gelir. Ve bu cihetten Kur'ân'ı anlamakta yalnız dirâyet-i lisaniye kâfi gelmez. Sahibinden rivâyete veya hâdisenin inkişâfına tevakkuf eder. Onun için bazan bir hâdise karşısında Kur'ân'ın âyetlerinden o vakte kadar hissetmediğiniz bir mânâ anlarsınız. Ve o anda o âyet o hâdise için nâzil olmuş sanırsınız ki bu da garâib-i Kur'ân'dandır. Terceme de bunları ihâta edilemeyeceğinden zâyi' olur. Bu cümleden olmak üzere Sûre-i Âl-i İmrân'ın baş tarafında geleceği vechile âyetlerin bir muhkemâtı bir de müteşâbihâtı vardır. Bir âyette hem muhkem hem müteşâbih cihetleri beraberde bulunur. Müteşâbihât ise "وما يعلم تأويله إلا الله"[12] olduğundan bunda terceme tayin edilemeyeceği gibi tefsir ve te'vîlde tayin edilemez. Ve binâen aleyh bunlar için bir meâlde gösterilemez. Olsa olsa aynı lafızların muhafazasıyla duyulabildiği kadar müphem bir mefhuma işâret olunabilir ki bu nokta çok tehlikelidir. Onun için meâl tabirimiz bile mahzurdan sâlim denilemez.

Şimdi insaf ile düşünelim. Bu şarâit altında Kur'ân'ı terceme ettim veya ederim diyenler yalan söylemiş olmazlarda ne olur? Doğrusu Kur'ân'ı cidden anlamak ve tedkîk etmek isteyenlerin onu usûlüyle Arabî yolundan ve tefâsir-i merviyyesinden anlamaya çalışmaları zarûridir. Kur'ân'ın falan tercemesinde şöyle denmiş diyerek ahkâm istinbâtına, mesele münâkaşasına kalkışmamalıdır. Bunu imanlı olanlar yapmaz. Kendini bilen ehl-i insaf da yapmaz. Kur'ân'dan bahsetmek isteyenler onu hiç olmazsa harekesiz olarak yüzünden okuyabilmelidir. Maamâfih öyle kimseler görüyoruz ki Kur'ân'ı harekesiz okumak şöyle dursun harekesiyle bile dürüst okuyamadığı halde onun ahkâm ve me'ânisinden bahse kalkışıyor. Öylelerini görüyoruz ki Kur'ân'ı anlamıyorlar ve tefsirlere müfessirlerin te'villeri karışmıştır diye onları da kâle almak istemiyorlar da, eline geçirdiği tercemeleri okumakla Kur'ân'ı tedkîk etmiş olduğunu iddiâ ediyor. Düşünmüyor ki okuduğu tercemeye âlim müfessirlerin te'vili değilse, câhil mütercimin rey ve tevili, hatası, noksanı karışmıştır. Cühâlin ileri gidenlerinden bazılarını da duyuyoruz ki Kur'ân tercemesi demekle dahi iktifâ etmiyor da "Türkçe Kur'ân" demeye kadar gidiyor. Hatta bundan dolayı mebuslardan birisi yazdığı bir manzûmede,

Türkçe Kur'ân mı var be hey şaşkın
Oynamaktır bu, dîn ü imânla.

demiştir. Filvâki öyledir. (Türklerin medâr-ı iftihâr olan ulemasından Fenârî merhûm ilm-i usûlden otuzüç senede telif etmiş olduğu "Fusûl-i Bedâyi'"

12] *"Allah'tan başka kimse onun tevilini bilmez"* Al-i İmrân Sûresi, 3/7.

nâm eserinde şöyle tasrîh eder: *"Kur'ân tercemesine Kur'ân demek bir küfürdür!"*). Zira: [13] "إنا أنزلناه قرآنا عربيا" mansûstur. Düşünmeli ki Kur'ân'ı tefsir etmek üzere Peygamberin buyurduğu hadise bile Kur'ân denemez, denirse küfür olur.

Hâsılı terceme, Kur'ân'dan, mütercimin anlayabildiği kadar bazı şeyleri anlatabilirse de hakkıyla anlatamaz. Anlattığı şeylerde de Kur'ân hüküm ve kıymetini hâiz olamaz. Maamâfih şunu da unutmamalıdır ki Kur'ân anlaşılmaz bir kitap değildir. Hatta[14] "و لقد يسرنا القرآن للذكر فهل من مدكر" buyurulduğu üzere mânâsını en kolay ve açık surette anlatan ve tekellüfsüz, tasannu'suz, su gibi akan, nûr gibi parlayan bir kitâb-ı mübîndir. O kendisini bütün insanlığa duyurmak ve anlatmak için nâzil olmuş ve duyurmuştur. Ancak onun me'ânîsi ihâta olunup bitirilemez. Bir mânâsı inkişâf ederken arkasından bir mânâ daha, arkasından bir mânâ daha ila âhirihi yüz gösterir. Nûrunun şuasının içinde hafâ zuhur eder. Mümine hitap ederken kâfire bir inzâr fırlatır, kâfiri inzâr ederken mümine bir tebşir nüktesi uzatır. Avâma hitap ederken havâsı düşündürür. Alime söylerken câhile dinletir. Câhile söylerken âlime dokundurur. Geçmişten bahsederken geleceği gösterir. Bugünü tasvîr ederken yarını anlatır. En sâde müşahedelerden en yüksek hakîkatlara götürür. Müminlere gaybı anlatırken kâfirleri halden bîzâr eder. Ve bütün bunları hâle, makâma, mekâna, zamâna, mevzuya göre en uygun en ra'nâ kelimelerle ifade edilir. Meselâ taşın çatlayıp su çıkardığını anlatırken "ينشق" veyahut "يتشقق" demekle iktifâ etmezde "لما يشقق" diyerek çatlayışın, akışın bütün fışkırtısını, şakırtısını, takırtısını duyurur. Böyle tabîi delâletlerle müterafık olan elfâzı, hâssı, âmı, müştereki, hakîki, mecâzî, sarîhî, kinâyesi, zâhiri, nassı, müfesseri, muhkemi, hafisi, müşkili, mücmeli, müteşâbihi, ibâresi, işâreti, delâleti, iktizâsı, mutâbakatı, tazammunu, iltizâmı gibi birçok vücuh ile ayrı ayrı mânâları mantıklı çeşitiyle bir vecizeye toplayıp anlatıverir. Sonra bunları muhtelif çeşitlerden îzâh ve tafsil de eder.[15] "كتاب أحكمت آياته ثم فصلت" bunları anlayanların anlamayanlara beyân etmesini de vazife kılmıştır. Bu beyân vazifesi tebliğ ve tefsir vazifesini teşkil eder. Güzel Arapça bilenler dahi bu tefsir ihtiyacından vâreste kalamaz. Kalamadıklarından dolayı ilk evvel tefsir, Arapça bilenler için Arabî yapılmıştır. Ve bu tebliğ ve tefsir vazifesini evvela bütün usulüyle ihtiyaca göre Peygamber îzâh etmiş ve ihtilâf-ı elsüneye göre onun neşr olunmasını da ümmetine emreylemiştir.

13] *"Biz, muhakkak bu kitabı okuyup anlamanız için Arapça bir Kur'ân olarak indirdik"* Yusuf Sûresi, 12/2.

14] *"Muhakkak biz, bu Kur'ân'ı düşünüp ibret alınsın diye kolaylaştırdık. Hiç düşünen var mı?"* Kamer Sûresi, 54/17.

15] *"Bu Kur'ân, âyetlerinin hükmü bâkî kılınmış ve sonra geniş olarak açıklanmış bir kitaptır."* Hûd Sûresi, 11/1.

Ve işte bu vazifenin teveccühü dolayısyla ben de dilimin dönebildiği kadar bir tefsir ve meâl tarzında bu eseri yazmaya başladım. Meâlin mümkün olduğu kadar sâde ve veciz olmasına gayret ettim. Bununla beraber şimdiye kadar mukarrar olan edebiyatımızda kullanılan lisanımızın öz malı olmuş kelimeleri, klişe haline gelmiş bazı terkibin veya cemî'leri iktizâsına göre kullanmakta taassuba sapmadım. Mesela "hamd"e "hamd", "rahmet"e "rahmet", "hidâyet"e "hidâyet" dedim. "Zulmet"e "karanlık" dedimse, "nûr ve ziyâ" yerine "aydınlık" ve "ışık" demek için ısrar etmedim. "Gök" yerine "semâ" yı tercih ettiğim makâm oldu, ekseriya "gökler ve yer" dedimse, bazan da "Semâvât u Arz" demek daha hoşuma geldi. "Güneş ve ay" dedim, lakin "güneşi ve ayı" diyemediğimden "şems ve kamer"i tercih ettim. İlmi, bilgiden ziyade sevdiğim noktalar gördüm, pek mühim ve şâyi' olan ilmî ıstılâhları yenilemeye çalışmadım. İsm-i hâs gibi terkîb kullanacağım zaman hâs ismi diyemedim. Bütün halk, "Rabbülâlemîn"i tanırken, "âlemlerin Rabbi" demekte fâideden ziyâde zarar gördüm. "Sırât-ı Müstakîm" yerine "müstakim sırat", "doğru yol" dediğim zamanda sırâtın nüktesiyle istikâmetin zevkinden bir şey zâyi' olduğunu hissettim. Mevlid dinlerken "Yâ ilâhi kılma bizi dâllîn, bu duâya cümleniz deyin âmin" diye herkesin tanıdığı "dâllîn" cem'ini tefsirde şerh etmek üzere Fatiha'nın meâlinde aynen kullanmayıp da nihayetini âmine yaraşmaz kısa bir hecâ ile kesmeyi dinimizin lehinde değil aleyhinde buldum. Çünkü dalâlete düşenler veya yanlış gidenler yahut dâl olanlar yahut şaşkınlar, sapkınlar, kendini yitirenler, yitkinler denildiği zaman bunların ukalâdan oldukları halde dalâlete düştükleri anlatılmamakla beraber dalâlete düşenlerin sonundaki medîd iniltileri de duyurulmuyor. İmtidâdlı bir sesle bitmesi lazım gelen kelâm tîk-i nefs oluveriyor. Maa hâza böyle cemi'leri nâdir kullandım. Daha sonra edebiyatımızın yüksek ve cemiyyetin numunelerinden olan, iktibâs, îrâd-ı mesel, mülemma' gibi güzel sanatlardan pek az olmakla beraber makamına göre tek tük istifade etmekten de hâlî kalmadım. Hâsılı nassın asıl mânâsından mümkün mertebe uzaklaşmamak için esas Arapça ve Fârisî'den alınmış olan kelimeler kullandım. Ve fakat bunları Arab'ın ve Fars'ın isti'mâline göre değil Türkçemizin malı olarak ve bizim kullandığımız mânâ ve tarz ile kullandım. Lisânımızda mukâbili bulunmayan veya başka mânâ ifade eden kelimeleri tefsîrine müracaat edilmek üzere aynen iktibas ettim. Türkçe söylenen bir sözün şerh ve tefsire değeri olmamak lazım geleceği iddiasında bulunmadım. Gökte bir yıldızı göstermek için bütün içindekileri ortaya dökmek lazım geleceği fikrinde bulunmadım. Ben hâlis Anadolulu, öz Oğuz, Yazır Türk'üyüm. On beş yaşımda İstanbul'a geldim. Ne Arabistan'a gittim ne Türkistan'a. Ne İran'ı gördüm ne Frenkistan'ı. Öğrendiğimi bu vatanda öğrendim. Yazır'ın, Bayındır, Eğmir, Avşar gibi bütün Oğuz kabilelerinden birisi olduğunu da Arapça'dan *Dîvânü Lügati't-Türk*'ten öğren-

dim. Dilimi de öğrendiğim gibi konuştum. İran'da çıkan yünden, Avrupa'da bükülen ipten, Türk destgâhında dokunan halıyı Türk malı tanıdım. Bir binanın mimarisinin Türk olmak için kerestesinin yerli olması lazım değildir diye işittim. Afrika madenlerinden çıkmış bir altının üzerinde bir Türk sikkesi gördüğüm zaman ona Afrikalının değil bizim altınımız dedim. Mektepte coğrafya okuduğum zamanda Arabistan'ı bizim diye belledim. Rûhî-i Bağdâdî'nin:

Sanma ey hâce senden zer ü sîm isterler
"Yevme lâ yenfeu"de "kalb-i selîm" isterler[16]

sözünü duyduğum vakit bunu Türkçemizden başka bir lisanla edebiyatına kaydedemediğim gibi Türkçe'nin en güzel sözlerinden tanımakta tereddüd etmedim. Kendimden fazla Türk olmaya özenmedim. "Dedi" diyecek yerde bazı eski tefsirlerde görüldüğü üzere "itti" demeye kalkışmadım. Yerinde kurultay dedim, yerinde de ültimatom demekten çekinmedim. Yazı lisanımızda pek şâyi' olmayan bir takdim ve tehir yaptımsa muhakkak muhâvere lisanımızda mevcud olduğu için yapmışımdır. Eğer nâdir bir isti'mâl aldım ise makamında nâdir olmasından dolayı almışımdır. Bir zaman olur *"Şu kuşa bak!"* deriz. Diğer bir zaman da olur *"Bak şu kuşa!"* deriz. Sırası gelir *"Bahar geldi!"* deriz. Bir sıra da gelir *"Geldi bahar!"* deriz. Fakat nesir yazılarımızda ekseriya evvelkileri yazarız diye nazımda yaptığımız gibi lüzumu halinde ikinciyi ihtiyar ettiğimizden dolayı şîve-i lisana muhalif zan edilmemeli de, nüktesi aranmalıdır. *"Çamlıca'nın manzarasına bayıldım!"* demeyip de *"Bayıldım manzarasına Çamlıca'nın!"* dediğimiz zaman hata etmiş değil, bir nükte sarf etmiş oluruz. Bu bazı yerde belki iyi olmamıştır. Lakin âyetleri alt üst ederek karıştırmayıp ve her âyetin meâli kendi mevkiinde göstermek için zarûri olmuştur. Bazı meâllerin manzum gibi rast geldiği yerler vardır ki iyi okunursa belki hoşa gider. Bütün bunlardan maksat Kur'ân'ı biraz duyurmaya çalışmaktır. Bir iki âyetin mânâsına ait bir mefhum edindikten sonra Kur'ân'ı tekrar okuyan şuurlu bir kimse kelam-ı ilâhî ile kelâm-ı beşer arasındaki farkı duymamak kâbil değildir. Ümit ederim ki yanlış bir mânâ yazmamışımdır. Fakat eksiği çoktur. Bir kelime de bir veya iki mânâyı anlatabildimse duyduğum veya duymadığım bir takım mânâlar da anlatılamadan kalmıştır. Binâenaleyh okuyanlardan tekrar tekrar rica ederim ki Kur'ân'ı bu yazdıklarımla ölçmeye kalkmasınlar."[17]

16] *Sanma ey hoca ki senden altın ve gümüş isterler / Hiçbir şeyin fayda sağlamadığı günde temiz gönül isterler.*

17] Bkz. Necmi Atik, "Elmalılı'nın Hak dini Kur'ân Dili" Adlı Tefsiri'nin Mukaddimesi'nin Edisyon Kritiği", *İlahiyat Araştırmaları Dergisi* (6), Ankara 2016, s. 99-131.

KELİME/KAVRAM İNDEKSİ(*)

– A –

Abdest 4/43, 5/6

Âd (Hûd) Kavmi 7/65 vd., 11/59-60, 26/123 vd.

Adâlet 2/143-282, 3/18-21, 4/3-58-127-
cennetin mesken oluşu 2/35, 7/19
esmâyı talim 2/31-33
oğulları 5/27 vd.
secde emri 2/34, 7/11-12, 15/29, 17/61, 18/50, 20/116

Adn (Cennet) 9/72, 13/23, 16/31, 18/31, 19/61, 20/76, 35/33, 38/50, 40/8, 61/12

Ahbâr (İlim Sahipleri) 5/44-63, 9/31-34

Ahsenü'l-kısas (Kıssaların en güzeli) 12/3

Akit (bkz. Sözleşme)

Alaka (Embriyo) 22/5, 23/14, 40/67, 75/38

Alış-veriş (bkz. Bey')

Âl-i Firavn 2/49-50, 3/11, 7/141, 26/10-11, 27/12, 28/8-32, 40/45-46, 43/46, 54/41

Allah'ın azâbı 2/165, 6/134, 10/48, 12/107, 14/21, 21/109, 23/93, 26/206, 29/29, 50/14

Allah'ın birliği 2/163-164-255, 3/2-6-18, 4/87-171, 6/19-102, 9/31, 10/72-84, 11/14, 13/16-30, 16/22-51, 17/42-43, 20/8-98, 21/87, 29/46, 35/3, 37/4, 38/66, 39/4-5-6, 40/3-16-62-65, 41/6, 43/84, 44/8, 59/22-23, 60/4, 64/13, 73/9, 112/1

Altı gün 7/54, 10/3, 11/7, 25/59, 32/4, 135, 5/8-42-95-106-129, 6/115-152, 7/29-181, 10/4-47-54, 16/76-90, 21/47, 38/22, 42/15, 45/22, 49/9, 57/25, 60/8, 65/2

Âdem (a.s.)
tevbenin kabulü 2/37, 20/122
yaratılış 2/30, 3/59, 15/26, 17/61, 22/5, 23/12, 32/4-7-8, 37/11, 55/14
yasak ağaç 2/35, 7/19, 20/120-121 50/38, 57/4

Anne 2/83-233, 4/11-33-36, 5/17-75-110-116, 6/151, 14/41, 16/78, 18/80, 19/14-28-32, 20/38-40, 23/50, 24/61, 27/19, 28/7-10-12-13, 29/8, 31/14, 33/4-6, 39/6, 40/67, 46/15-17, 53/32, 58/2, 71/28, 80/35

Arafat 2/198

Arabî (Kur'ân-ı Kerîm) 12/2, 13/37, 14/4, 16/103, 20/113, 26/195, 39/28, 41/3-44, 42/7, 43/3, (Kitab-ı Mûsâ, 46/12)

Ashâb-ı Cahîm 5/10-86, 22/51, 57/19

Ashâb-ı Cennet 2/82, 7/42-44-46-50, 10/26, 11/23, 25/24, 36/55, 46/14-16, 59/20

Ashâb-ı Kehf 18/9

Ashâb-ı Nâr (Cehennem Ehli) 2/39-217-257-275, 3/116, 7/36-44-47-50, 10/27, 13/5, 40/6, 58/17 59/20, 64/10

Ashâb-ı Rakîm 18/9

Ashâb-ı Ress 25/38, 50/12

Ashâb-ı yemîn 56/27-38-91, 74/39

Asiye (Firavunun Eşi) 28/9, 66/11

(*) Sûrelerin Numaraları, Tertip Sırasına Göre Verilmiştir.

Ataların dini 2/170, 5/104, 7/28-70-71-173, 10/78, 11/87-109, 12/40, 16/35, 21/53, 23/24-83, 26/74-75, 28/36, 31/21, 34/43, 37/69-126, 43/22-23-24

Av (Kara Avı- Deniz Avı) 5/1-2-4-94-95-96, 16/14, 35/12

Ayetleri parayla değişmeyin 2/79-174, 3/77-187-199, 5/44

– B –

Ba'as 2/56, 6/60, 7/14-57, 15/36, 16/21-36-38-39-89, 17/49-79-88, 18/12-19, 19/15-33, 22/5-7, 23/16-37-82-100, 25/3-40-47, 26/87, 27/65-67, 29/20, 30/56, 31/28, 35/9, 36/79-81-82, 37/16-143-144, 38/79, 44/35, 46/17, 50/11-15, 53/47, 56/47, 58/6-18, 62/2, 64/7, 67/15, 70/43, 71/18, 72/7, 80/22, 83/4-5

Baba 2/83-180-200-215-233, 4/7-11-12-22-33-36, 6/74-151, 7/27, 9/23-24-114, 11/62, 12/4-8-9-16-59-61-63-68-80-81-93-94-99-100, 14/10-41, 17/23, 18/5-82, 19/14-28-42-43-44-45, 21/52, 22/78, 24/31-61, 25/18, 26/70-86, 27/19, 28/23-25-26, 29/8, 31/14, 33/5-40-55, 36/6, 37/85-102, 43/26, 44/36, 45/25, 46/15-17, 53/23, 58/22, 60/4, 71/28, 80/34-35-36, 90/3

Bâbil 2/102

Bağy (bkz. İsyan)

Bahillik (bkz. Cimrilik)

Bakara (Sığır) 2/67-68-69-71-73

Ba'l (Put) 37/124-126

Bal Arısı 16/68-69

Basîret (İdrak ve Anlayış) 2/12-171-269, 3/190, 6/103-104, 7/64-201-203, 8/65, 10/43-108, 11/114, 13/19, 17/102, 28/43, 45/20, 50/8, 59/2, 75/14

Bâtıl 2/42-188, 3/71, 4/29-174, 7/139-173, 8/8, 13/17, 16/72, 17/81, 18/56, 21/18, 22/62, 29/52-67, 31/30, 34/49, 40/5, 41/42, 42/24, 47/3

Benî İsrâîl (İsrâiloğulları) 2/40-47-122-211-246, 3/49-93, 5/12-32-70-72-78-110, 7/106-134-137-138, 10/90-93, 17/2-4-101-104, 20/47-80-94, 26/17-22-59-197, 27/76, 32/23, 40/54, 43/59, 44/30, 45/16, 46/10, 61/6-14

Beşîr (Müjdeci) 5/19, 19/97, 34/28, 35/24

Bey' (Alış-veriş) 2/254-275-282, 3/187, 14/31, 24/37, 62/9

Beyyine (Delil) 2/76-87-92-150-159-185-209-213-253-258, 3/86-105, 4/141-144, 5/32, 6/57-83-157, 7/85-101-105, 8/42, 9/70, 10/13-15, 11/17-53-63-88, 16/44, 17/101, 20/133, 22/16-72, 25/45, 28/50, 29/35-39-50, 30/9-47, 31/20, 34/43, 35/25-40, 40/22-28-34-50-66-83, 42/15-16, 43/63, 45/17-25, 47/14, 57/25, 61/6, 64/6, 98/1-4

Beyt-i Şerîf (bkz. Kâbe)

Birr (Tam ve gerçek bir iyilik) 2/189, 3/92, 5/2, 58/9

Bühtân (bkz. İftira)

Bürhân 2/111-145, 3/151, 4/174, 6/81, 7/33, 10/68, 11/28, 12/24, 14/10-11, 18/15, 19/21, 21/24, 23/117, 27/21-64, 28/32-75, 40/23-35-56, 52/38

– C –

Cahîm (Cehennemde Bir Tabaka) 2/119, 5/10-86, 10/4, 22/51, 37/23-68, 40/7, 44/47-57, 52/13-17-18, 56/94, 57/19, 73/12, 79/39, 82/14, 83/16, 102/6

Câlût 2/249-250-251

Câriye 2/221, 4/3-25, 23/6, 24/32-33, 33/50-52-55, 70/30

Cebrâil (a.s.) 2/87-97-98-253, 5/110, 16/102, 19/17, 26/193-194, 70/4, 78/38, 97/4

Cehennem 2/206, 3/10-12-103-151-162-197, 4/55-93-97-115-121-140-169, 7/18-41-179, 8/14-16-36-37, 9/35-49-63-68-73-81-95-109-113, 11/119, 13/18, 14/16-29, 15/43, 16/29, 17/8-18-39-63-97, 18/100-102-106, 19/70-86, 20/74, 21/29-98, 23/103, 24/57, 25/34-65, 26/91, 29/54-68, 32/13, 34/12, 35/36, 36/63, 37/55-64-163, 38/56-59-6484-85, 39/8-32-60-71-72, 40/49-60-76, 43/74, 45/10, 48/6,

50/24-30, 55/43, 58/8, 66/9, 67/6, 69/31, 72/15-23, 78/21, 79/36, 81/12, 85/10, 89/23, 98/6

Cehennem Ehli (bkz. Ashâb-ı Nâr)

Cennet 2/25-35-82-94-111-214-221, 3/15-133-136-142-185-195-198, 4/13-31-57-95-121-124, 5/12-65-72-85-119, 6/127-141, 7/19-22-27-40-42-43-44-46-49-50, 9/21-72-89-100-111, 10/9-25-26, 11/23-108, 13/23-35, 14/23, 15/45, 16/31-32, 18/31-107, 19/60-61-63, 20/76-117-121, 22/14-23-56, 25/10-15-24-75, 26/85-90-134-147-148, 29/58, 30/15, 31/8, 32/19, 34/15-16-37, 35/33, 36/26-34-55, 37/43, 38/50, 39/73-74, 40/8-40, 41/30-31-32, 42/7-22, 43/70-72, 44/25-26-52, 46/14-16, 47/6-12-15, 48/5-17, 50/31, 51/15, 52/17-18, 53/15, 54/54, 55/46-54-56-62, 56/11-12-22-23-88-89, 57/12-21, 58/22, 59/20, 61/12, 64/9, 65/11, 66/8-11, 68/34, 69/22-23, 70/35-38, 71/12, 74/40, 76/12-14, 79/40-41, 81/13, 82/13, 83/22-24, 85/11, 88/10, 89/30, 98/8

Cibrîl (bkz. Cebrâil a.s.)

Cihâd 2/193-244-246, 3/142-147-195-200, 4/77-95, 5/35-54, 8/39-60-65-72-74-75, 9/16-19-20-24-41-44-46-73-83-86-88, 16/110, 22/78, 25/52, 29/6-69, 49/15, 60/1, 61/11, 66/9

Cimrilik 3/180, 4/37, 9/76, 17/100, 25/67, 33/19, 57/24, 92/8-9, 100/8

Cin 6/100-112-128-130, 7/38-179, 11/119, 15/27, 17/88, 18/50, 27/17-39, 32/13, 34/12-14-41, 37/157, 41/25-29, 46/18-29, 51/56, 55/15-30-33-39-56-74, 72/1-5-6, 114/5

Çamur 3/49, 5/110, 6/2, 7/12, 15/26-33, 17/61, 23/12, 28/38, 32/7, 37/11, 38/71-76, 51/33, 55/14, 105/4

– D –

Dalâl-i Ba'îd (En Büyük Sapıklık) 14/18, 22/12

Dâru'l-emân (Emniyetli Mahal) 2/125

Dâru's-selâm (Kurtuluş Yeri, Cennet) 7/127, 10/25

Dâvûd (a.s.) 4/163, 5/78, 6/84, 17/55, 21/78-79, 27/15-16, 34/10-13, 38/17-22-24-26-30

Delil (bkz. Beyyine)

Din günü 1/3, 37/20, 56/56, 74/46, 82/15-17-18, 83/11

Doğru Yol 1/5, 2/135-137-150-185-213-258-264, 3/20-86-99-101, 4/68-137-175, 5/51-104-105-108, 6/39-71-87-144-153, 7/16-193-198, 10/25-45, 17/9-94-97, 18/55-57, 19/36, 20/135, 22/67, 23/49, 28/50-57, 33/4, 35/8, 36/61, 37/118, 38/22, 39/57, 40/28-29-38, 42/52, 43/43-61-64, 46/10, 53/23, 61/5, 63/6, 72/14, 76/3, 96/11

Duâ 2/61-68-69-70-127-186, 3/38-61, 6/52-63, 7/55-134-189, 9/99-103, 10/10-22-89, 11/61, 12/34, 13/14, 14/39-40, 17/11, 18/28, 19/4-48, 21/75-84-88-90, 24/63, 25/77, 26/72, 27/62, 28/64, 29/65, 32/16, 35/14, 37/126, 39/8, 40/26-49-50-60, 41/51, 42/26, 43/49, 44/22, 46/5, 54/10, 72/18-19-20, 96/10

Dünya Hayatı 2/104-212, 3/14-117-185, 4/74-94-109, 6/29-32-70-130, 7/32-51-152, 9/38-69, 10/24, 11/15, 13/26, 14/3, 16/107, 18/28-45, 20/131, 23/37, 24/33, 28/60-79, 31/33, 33/28, 35/5, 40/39, 42/36, 43/34-35, 45/24, 46/20, 57/20, 79/37-39, 87/16

– E –

Ebeveyn 4/11-135, 12/99-100, 18/80

Ebrâr (İyi İnsanlar) 2/177, 3/198, 76/5, 82/13, 83/18-22

Ecir 2/62-112-158-262-274-277, 3/57-136-144-171-172-179-185-199, 4/40-67-74-95-100-114-146-152-162-173, 5/9, 6/90, 7/170, 8/28-60, 9/22-120, 10/72, 11/11-29-51-115, 12/56-57-90-104, 16/41-96-97, 17/9, 18/2-30, 24/38, 25/57, 26/41-109-127-145-164-180, 28/26-27-54, 29/27-58, 33/29-31-35-44, 34/47, 35/7-30, 36/11-21, 38/86, 39/10-35-74, 41/8, 42/23-40, 47/36,

48/10-16-29, 49/3, 52/40, 57/7-11-18-19-27, 64/15, 65/5, 67/12, 68/3-46, 73/20, 84/25, 95/6, 98/8

Eğlence 2/67-231, 4/140, 5/57-58, 6/70, 7/51, 18/56-106, 21/17, 23/67, 25/41-42, 29/64, 31/6, 36/55, 37/14, 38/63, 45/9-35, 47/36, 57/20, 62/11

Ehl-i Beyt 11/73, 28/12, 33/33

Ehl-i Kitâp 2/105-109, 3/64-65-69-70-71-72-75-98-99-110-113-199, 4/122-153-159-171, 5/15-19-59-65-68-77, 29/46, 33/26, 57/29, 59/2-11, 98/1-6

Elyesa (a.s.) 6/86, 38/48

Emânet 2/283, 3/75-161, 4/58, 6/98, 8/27, 11/6, 21/89, 23/8, 33/71, 70/32

Emniyet 2/125-187-196-239, 3/97-126-154, 4/83, 6/140, 8/10-11, 9/103, 15/82, 16/45-112, 17/20-68, 24/55, 34/18-37, 41/40, 44/55, 48/27

En'âm 5/1, 6/136-138-139-142-143, 16/5-80, 22/28-30-34, 23/21, 26/133-134, 36/71, 39/6, 40/79, 42/11, 43/12

Enbiyâ (Peygamberler) 2/61-87-91-136-177-213-246-247-248-285, 3/21-80-81-84-112-137-144-146-181-183-184-194, 4/136-150-152-155-163-164-165-171, 5/12-19-20-32-44-46-70-75-109, 6/10-11-34-42-90-124-130, 7/6-43-53-101, 9/70, 10/13-74, 11/59-120, 12/110, 13/32, 14/9-44-47, 15/80, 16/36, 17/55-77, 18/56-106, 19/57, 21/41, 23/69, 25/20, 28/65, 33/7-40, 35/25, 37/37-72, 39/69, 46/9-35, 50/14, 54/23-41, 64/6

Ensâr (bkz. Nasîr)

Erzel-i ömür 16/70, 22/5

Esâtîr (Eskilerin Masalları) 6/25, 25/5, 27/68, 46/17, 68/15, 83/13

Esir 2/85-177, 4/24-92, 8/67-70, 33/26-50-52-55, 76/8, 90/13

Evliyâ (bkz. Velî)

Evsân (Put) 22/30, 29/17-25,

Eyke Halkı 15/78, 26/176, 38/13, 50/14

Eyyûb (a.s.) 4/163, 6/84, 21/83, 38/41

Ezan 5/58, 7/44

– F –

Faiz (bkz. Ribâ)

Fâsık 2/26-99, 3/82-110, 5/25-26-47-49-59-81-108, 7/102-145-163, 9/8-24-53-67-80-96, 10/33, 21/74, 24/4-55, 27/12, 28/32, 32/18-20, 43/54, 46/35, 49/6-11, 51/46, 57/26-27, 59/5-19, 61/5, 63/6

Fazl 2/64-90-105-198-237-243-251, 3/73-74-152-170-174-180, 4/32-37-54-70-73-83-113-173-175, 5/2-54, 8/29, 9/28-59-74-75-76, 10/58-107, 11/3, 12/38, 16/14, 17/12-66-87, 24/10-14-20-21-22-32-33-38, 27/16-40-73, 28/73, 30/23-45-46-55, 33/47, 34/10, 35/12-30-32-35, 40/61, 42/22-23-26, 44/57, 45/12, 48/29, 49/8, 57/21-29, 59/8, 62/4-10, 73/20

Fesâd 2/11-27-30-205-251, 5/32-33-64, 7/74-85-127-142, 8/73, 11/116, 12/73, 13/25, 16/94, 17/4, 18/94, 26/151-152-183, 27/48, 28/77-83, 29/30, 30/41, 40/26, 47/22, 89/12

Fidye 2/48-85-123-184-196, 5/36, 6/70, 8/68, 13/18, 37/107, 47/4, 57/15, 70/11

Firavun 26/16-23-41-53, 28/3-4-6-8-9-32-38, 29/39, 38/12, 40/24-37-45-46, 43/51, 44/17-31, 50/13, 51/38, 66/11, 69/9, 73/15-16, 79/17

Firdevs (Cennet) 2/107, 23/10-11

Fiskos 50/16, 58/8-10, 114/5

Fitne 2/191-193-217, 3/7, 4/91, 5/41-71, 6/23-53, 7/155, 8/25-28-39-73, 9/47-48-126, 10/85, 17/73, 20/85-90-131, 24/63, 25/20, 29/3, 33/14, 37/63, 38/34, 39/49, 44/17, 51/14, 57/14, 64/15, 74/31

Fuhuş 4/15-19-25, 6/151, 7/33, 12/24, 16/90, 24/33, 27/54, 53/32

Furkân 2/53-185, 3/4, 8/29-41, 21/48, 25/1

Fütûr 3/139-146, 21/20

– G –

Gayb 2/3-33, 3/44-179, 4/34, 5/94-109-

116, 6/50-59-73, 7/188, 9/78-94-105, 10/20, 11/31-49-123, 12/81-102, 13/9, 16/77, 18/22-26, 19/78, 23/92, 27/65, 32/6, 34/3-14-48-53, 35/38, 36/11, 39/46, 49/18, 50/33, 52/38-41, 53/35, 59/22, 62/8, 64/18, 67/12, 68/47, 72/26, 81/24

Gece İbadeti 25/64, 32/16, 39/9, 51/17, 52/49, 73/2-3-4-6-20, 76/26

Gemi 2/164, 7/64, 10/22-73, 11/37-38-42-44, 14/32, 16/14, 17/66, 18/71-79, 23/22-27-28, 26/119, 29/15-65, 30/46, 31/31, 35/12, 36/41-42, 37/140, 40/80, 42/32, 43/12, 45/12, 54/13-14, 55/24

Gıybet 12/31, 49/12

Göklerin ve Yerin Yaratılışı 2/29, 6/101, 7/54, 10/3, 11/7, 13/2, 15/85, 16/3, 21/30-32, 25/59, 31/10, 32/4, 41/11, 50/38, 51/47, 57/4, 65/12, 79/28

Gösteriş 2/264, 4/38-142, 8/47, 18/100, 24/60, 107/6

– H –

Hâbil ve Kâbil 5/27-28-29-30

Hacc İbadeti 2/158-189-196-197-198-199-200, 3/97, 5/97, 9/3, 22/26-27-28-29

Haddi Aşmak 2/15-35, 3/112, 4/60, 5/2-64-68, 6/110-119, 7/13-55-77-81-186, 9/10, 10/11-74-83, 11/112, 17/33-60, 18/28-80, 20/45-81, 21/9, 22/60, 23/7-75, 40/28-34-43, 42/14-42, 43/5, 44/31, 45/17, 49/9, 50/25, 51/34, 52/32, 55/20, 56/45, 69/11, 70/31, 72/4, 79/37-39, 83/12, 89/11

Hafaza 6/61, 12/12-55-63, 15/17, 24/30, 37/7, 41/12,

Hâkim 2/188, 3/34, 4/135, 5/8-44, 7/87, 10/109, 11/45, 12/80, 13/37, 28/14, 57/4, 95/8

Hâmân 28/6-8-38, 29/39, 40/24-36

Hamîm 6/70, 37/67, 38/57, 40/71-72, 44/46-48, 55/44, 56/42-54-93, 78/25

Hamûle (bkz. Gemi)

Hamr (bkz. İçki)

Hanîf 2/135, 3/67, 6/161, 10/105, 16/120-123, 22/31, 30/30, 98/5

Haram kılınanlar 2/173-275, 4/2-6-23-24-161, 5/3-26-42-62-63-72-87-96, 6/119-121-138-139-140-145-146-151, 7/32-33-50-157, 9/29-36, 16/115-116-118, 17/33, 24/3, 25/68, 66/1

Harp 2/177-190-191-216-217-279, 3/121-146-167, 4/24-90, 5/24-33-64, 8/57, 9/13-14-29-36-83-107, 16/81, 17/5, 21/80, 22/39, 27/33, 33/18-20-25, 47/4-20, 48/16, 49/9, 57/10, 59/11-12-14, 60/8-9

Hârûn (a.s.) 2/248, 4/163, 6/84, 7/122-142, 10/75, 19/28-53, 20/30-70-90-92-93, 21/48, 23/45, 25/35, 26/13-48, 28/34, 37/114-120

Hârût ve Mârût 2/102

Hasene (bkz. İyilik)

Hasta 2/10-177-184-196, 3/49, 4/43-102, 5/6-110, 8/50, 9/91-125, 22/53, 24/50-61, 26/80, 33/12-32-60, 37/89-145, 44/14, 47/20, 48/17, 73/20, 74/31

Haşr 2/28-73-164-203-243-259-260, 3/49-158, 4/87-172, 5/96, 6/22-36-38-51-72-94-111-112-122-128, 8/24, 10/28, 15/25, 16/84-89, 17/71-97, 18/48, 20/124-125, 22/6-66, 23/79, 25/17-34, 26/81, 30/40-50, 36/12-78-79, 41/19-39, 42/9, 45/5-26, 46/6-33, 50/43-44, 53/44, 58/9, 59/2, 67/24

Hatâ (Hatîe) 2/58-81-182, 4/92-112, 33/5, 69/9

Havâriyyûn 3/52, 61/14

Havf 2/74-150-212, 3/102-200, 4/83, 7/56, 8/2-29, 9/13, 10/6-31, 13/21-35, 16/50-52, 21/28-49, 23/52-57, 32/16, 33/35, 35/28, 36/11, 39/23-73, 57/16, 65/2-5-10, 67/12, 74/53, 79/26-40, 87/10, 98/8

Hayat Kurtarmak 5/32

Hayız 2/222, 65/4

Hayra Sarf Edilen Mallar (bkz. İnfak)

Hedy (bkz. Kurban)

Helâl 2/168-187-228-229-230-275, 3/50-93, 4/2-3-19-24-119-161, 5/1-4-5-87-96, 6/118-119-120, 7/157, 8/69, 9/37,

10/59, 11/86, 16/114-116, 22/30, 23/51, 33/50-52, 60/10, 66/1
Hırsızlık 5/38, 12/70-73-81, 15/18, 37/10, 60/12
Hıtta (Bizi Affet) 2/58, 7/161
Hızır (a.s.) 18/65-66-67-68-69-70-71-72
Hicr Halkı 15/80
Hicret 3/195, 4/89-97-98-100, 8/72-74-75, 9/20, 16/41-110, 22/58, 29/26, 33/50, 59/8-9, 60/10, 73/10
Hidâyet 1/5, 2/2-5-16-38-97-143-159-175-185-213-272, 3/8-73-96-103-138, 5/16-44-46, 6/35-56-71-77-82-83-87-88-90-91-125-149-154-157-161, 7/30-43-52-154-155-158-178-203, 9/19-24-33-37-80-109-115, 10/9-25-35-43-57-108, 12/111, 13/27-31, 14/4-21, 16/9-36-37-64-89-93-102-104-121, 17/2-9-94-97, 18/13-17, 19/58-76, 20/79-122-123-128, 22/16-24, 24/35-46-54, 26/78, 27/2-77-81, 28/37-43-56-85, 29/69, 31/3-5, 32/3-13-23-24, 33/4, 34/24-32-49, 36/21, 37/118, 39/18-23-36-37-41, 40/33, 41/17-44, 42/13-52, 45/20, 46/30, 47/17, 48/28, 49/17, 53/30, 57/26, 61/7, 62/5, 64/6-11, 67/22, 68/7, 87/3
Hikmet 2/129-151-231-251-269, 3/48-58-81-164-184, 4/54-113, 5/110, 6/165, 8/53, 10/1, 16/102-125, 17/39, 19/12, 31/1-12, 33/34-37, 36/2, 38/20, 43/63, 44/4-38-39, 45/6, 48/15, 54/5, 62/2
Hilâl 2/189
Hristiyan (bkz. Nasrâni)
Hûd (a.s.) 7/65, 11/58 vd.-89, 26/124
Hud'a (bkz. Tuzak)
Huld 20/120, 21/34, 25/15, 32/14, 41/28, 104/3
Hûriler 2/25, 3/15, 4/57, 37/48, 38/52, 44/54, 52/20, 55/56-70-72, 56/22-23-37, 78/33
Hüccet (bkz. Beyyine)
Hüdhüd Kuşu 27/20 vd.

– I-İ –

Islâh 2/11-160-220, 4/16, 6/54, 7/56-85-142, 11/88, 21/90, 24/5, 26/151-152, 42/40, 49/10
İblîs 2/34, 6/44, 7/11, 15/27-31-32, 17/61, 18/50, 20/116, 26/95, 34/20, 38/74-75, 43/75
İbrâhim (a.s.) 2/124-125-126-127-130-132-133-135-136-140-258-260, 3/33-65-67-68-84-95-97, 4/54-125-163, 6/74-75-83-161, 9/70-114, 11/69-74-75-76, 12/6-38, 14/35, 15/51, 16/120-121-122-123, 19/41-46-58, 21/51-60-62-69, 22/26-42-44-78, 26/69, 29/16-31, 33/7, 37/83-105-109, 38/45, 42/13, 43/26, 51/24, 53/37, 57/26, 60/4, 87/19
İbret 2/66, 3/13, 7/26-57-130, 8/57, 9/126, 10/92, 11/103, 12/7-111, 14/5, 16/66, 18/54, 20/54-128, 23/21, 24/44, 25/37, 37/13, 38/43, 44/13, 50/8-37, 51/37, 54/51, 59/2, 79/26
İbtihâl ile (Can u Gönülden Yalvararak) Dua 3/61
İçki 2/219, 4/43, 5/90-91-93, 6/70, 10/4, 12/36-41, 16/67, 18/29, 38/51, 47/15, 53/32, 83/25
İddet 2/228-231-232-234-235, 33/49, 65/1-4
İdrîs (a.s.) 19/56-57, 21/85-86
İftirâ (Bühtân) 4/20-48-112-156, 5/103, 6/138-140, 7/37-53-89, 9/152, 10/17-59-60-69, 11/18-21-50, 16/56-101-105-116, 17/73, 18/15, 20/61, 23/38, 24/16, 25/4, 29/13-68, 32/3, 33/58, 34/43, 37/151-152, 45/7, 46/8-28, 60/12, 61/7
İhrâm 5/1-2-95-96
İhsan 2/83-195-247, 3/8-38-148-172-194, 4/36, 5/13-52-93, 6/84, 7/189, 9/75-100, 11/88, 16/90, 55/60, 12/100, 14/11-39, 17/23, 19/6-14-50-53, 26/21-83, 28/77, 29/27, 37/100, 38/30, 46/15, 55/60, 65/11
İkrâh 2/256, 10/99, 16/106, 24/33
İkrâr 2/84, 3/81
İlim 2/120-145, 3/7-18-19-61, 4/162, 6/80-119-143-148, 7/7-89, 10/93,

12/22-68, 13/37, 16/27, 17/107, 18/65, 19/43, 20/98-114, 21/74-79, 27/15-42, 28/14-80, 29/49, 30/56, 34/6, 35/28, 39/9, 40/7-83, 42/14, 43/61, 44/32, 45/17-23, 46/4-23, 47/16, 53/30, 58/11

İlyâs (a.s.) 6/85, 37/123-129-130

İmrân 3/33-35, 66/12

İncil 3/3-4-48-65, 5/46-47-66-68-110, 7/157, 9/111, 48/29, 57/27

İnek 12/43-46

İnfâk 2/3-177-195-215-219-254-261-262-265-267-270-272-273-274-276, 3/16-17-92-134, 4/39-114, 8/3-60, 9/34-53-99-103-104-121, 13/22, 14/31, 16/75, 22/35, 25/67, 28/54-77, 32/16, 34/39, 35/29, 42/38, 47/38, 57/7-10-11, 63/10, 64/16-17, 65/7, 92/18

İnsanın Güzel Vasıfları 2/3-4, 3/136, 9/71, 23/2-3-4-5-8, 25/67-72

İntihar 4/29

İnzâr 2/6, 5/19, 6/19-92, 7/2-68-188, 9/122, 10/2-73-101, 11/2, 14/44-52, 18/4-56, 19/97, 21/45, 26/208-214, 27/92, 28/46, 32/3, 36/11, 37/73, 41/13, 42/7, 46/3-12-21-29, 53/56, 54/5-16-18-21-30-33-37-39, 67/17, 71/1, 74/2-36, 77/6, 79/45

İrşâd 2/185, 6/90, 7/100, 14/5, 18/17, 32/26, 40/54, 45/11, 72/2-13

Îsâ (a.s.) 2/87-136-253, 3/45-52-55-59-84, 4/157-163-171-172, 5/17-46-72-75-78-110-112-114-116, 6/85, 9/30-31, 19/34, 23/50, 33/7, 42/13, 43/57-63, 57/27, 61/6-14

Îsâr 12/91, 20/72, 59/9, 79/38, 87/16

İshâk (a.s.) 2/133-136-140, 3/84, 4/163, 6/84, 11/71, 12/6-38, 14/39, 19/49, 21/72, 29/27, 37/112-113, 38/45

İsmâîl (a.s.) 2/126-127-133-136-140, 3/84, 4/163, 6/86, 14/39, 19/54, 21/85, 38/48

İsrâ 17/1

İsrâf 5/32, 6/141, 7/31, 17/33, 20/127, 25/67, 36/19, 39/53

İsrâiloğulları (bkz. Benî İsrâil)

İstiğfâr 2/199, 3/17-135-159, 4/64-106-110, 5/74, 8/33, 9/80-113-114, 11/90, 12/29-97-98, 19/47, 27/46, 38/24, 40/55, 47/19, 48/11, 51/17, 60/4-12, 63/56, 71/10, 110/3

İstihzâ (Alay) 2/15, 6/5, 11/8, 13/32, 15/11, 16/34, 21/41, 26/6, 36/30, 39/48, 40/83, 45/33, 46/26

İtikâf 2/187

İsti'âze 7/200, 41/36

İstivâ 7/54, 10/3, 13/2, 20/5, 25/59, 32/4, 57/4

İsyan (Bağy) 2/59-90-137-176, 3/19-99-112-152-175-179-200, 4/46, 5/3, 6/15-49-121-145-146, 7/33-165, 10/15-23-91, 11/63, 16/27-53-90, 17/16, 19/14, 20/93, 22/60, 26/216, 28/76, 29/34, 33/36, 38/2, 39/13, 41/52, 42/14-42, 45/17, 46/20, 49/9, 55/20, 57/16, 69/10, 71/21, 73/16

İyilik 2/44-229-231-236, 3/120, 4/40-62, 6/151-160, 7/131-156, 10/26, 11/16-114, 13/6-22, 16/122, 27/89, 28/54-84, 41/34, 45/15, 60/8

– K –

Kâbe (Beyt-i Şerîf) 2/125-126-143-158, 3/96-97, 5/2-95-97, 8/35, 14/37, 22/26-29-33, 52/4, 106/3

Karâbet 2/83-177, 8/41, 17/26, 24/22, 59/7

Kârûn 28/76 vd., 29/39, 40/24

Karz-ı Hasen (Güzel Bir Borç) 2/245, 5/12, 57/11-18, 64/17, 73/20

Keffâret 2/271, 3/31, 5/12-45-89-95, 29/7, 39/35, 47/2, 48/5, 64/9, 65/5, 66/8

Keyd (bkz. Tuzak)

Kıble 2/142-143-144-145, 10/87

Kısas 2/178-179-194, 5/45

Kıtâl (bkz. Harp)

Kıyâmet 2/86-113-174-212, 3/55-77-161-180-185-194, 4/109-141-159, 5/14-36-64, 6/12-31,40, 7/32-167-172-187, 9/77, 10/60-93, 11/60-98-99, 12/107, 15/35-37-38-85, 16/25-27-77-92-124, 17/13-58-62-97, 18/21-36-105, 19/75-

95, 20/16-100-101-124, 21/47-49, 22/1-7-9-17-55-69, 23/16, 25/11-69, 26/82, 28/41-42-61-71-72, 29/25, 30/12-55, 31/34, 32/25, 33/63, 34/3, 35/14, 39/15-24-47-60-67, 40/46-59, 41/40-47-50, 42/17-45, 43/61-85, 45/17-26-27-32, 46/5, 47/18, 54/1-46, 56/1, 58/7, 60/3, 68/39, 69/4, 75/1, 79/5-34-42, 88/1, 101/1

Kibir 2/34-87, 4/36-172-173, 5/82, 6/93, 7/13-36-40-48-75-76-88-206, 10/75, 16/23-29-49, 17/4, 21/19, 23/46-91, 27/14, 28/39, 29/39, 31/7, 32/15, 34/31-32-33, 35/42, 38/74-75, 39/59, 40/47-48-56-60-76, 41/15-38, 45/8, 46/10-20, 63/5, 71/7

Kitâbet 3/48, 5/110

Kitâb-ı Mübîn 5/15, 6/59, 11/6, 27/1-75, 34/3, 43/2, 44/2

Kitap Ehli (bkz. Ehl-i Kitâp)

Kudret Helvası 2/57, 7/160, 20/80

Kumar 2/219, 5/90-91

Kur'ân-ı Kerîm 2/23-41-91-97-185, 3/4-13-99, 4/47-60-82, 5/64-68-101, 6/19-26-51-66-70-92-114-115, 7/157-204, 8/32-41, 9/111, 10/15-16-37-38-61, 11/14-17, 12/2-3-111, 13/31-36, 14/52, 15/1-9-87-88-91, 16/44-98, 17/9-41-45-46-60-78-79-82-89-106, 18/2-6-54-101, 19/97, 20/2-99-113-114, 21/50-106, 22/16-54, 23/67-68, 25/4-29-30-32-52, 26/192-196-197-198-199-210, 27/1-6-76-92, 28/49-52-85, 29/47-49, 30/58, 32/3, 34/31, 36/2-5-11-69-70, 37/12, 38/1-8-29, 39/23-27-28, 41/26-41-44-52-53, 42/7-52, 43/5-31-44, 44/58, 45/11, 46/4-8-10-12-29, 47/24, 50/1-45, 51/8, 53/5-56-59, 54/17-22-32-40, 55/2, 56/77, 57/16, 59/21, 65/10, 68/51, 69/40, 72/1, 72/5-13, 73/4-20, 76/23, 77/50, 81/19, 84/21, 85/21, 86/13, 97/1

Kurban 2/196-203, 3/183, 5/2-27-95-97, 22/28-32-33-34-36-37, 37/107, 48/25, 108/2

Küfür 2/85-88-93-108-256, 3/90-106-177, 4/46-56-94-137-143-150-155-156, 5/41-68, 6/7, 8/35-36-38, 9/12-17-37-73-74-97-107-125, 10/70, 14/28, 16/100, 17/89-99, 18/29-37, 25/50, 35/39, 42/22, 43/15-33, 49/7, 59/15, 71/7, 91/10, 98/1

– L –

Ledün 3/8-38, 4/40-67, 11/1, 17/80, 18/10-65, 19/5-6-13, 20/99, 21/19, 28/57, 48/15

Libâs 2/187, 7/26, 25/47

Lût (a.s.) 6/86, 7/80, 11/70-74-77-81-89, 15/59-61, 21/71-74, 22/42-44, 26/160-161, 27/54-56, 29/26-28, 29/32-33, 37/133, 38/13, 50/13, 54/33-34, 66/10

– M –

Mağfiret 2/58-157-175-221-268-284-286, 3/16-129-133-135-136-157, 4/64-96-116-137-168, 5/9-18-98-118, 7/23-149-151-155-169, 8/4-29-70-74, 9/80, 11/3-11-47-52-61, 12/92, 13/6, 14/10-41, 18/55-58, 20/73, 22/50, 24/22-26-62, 26/51-82-86, 33/35-70, 34/4, 35/7, 36/11-27, 38/25-35, 39/53, 40/7, 41/6-43, 42/5, 45/14, 46/31, 47/15-34, 48/2-14-29, 49/3, 53/32, 57/20-21-28, 59/10, 60/5, 61/12, 63/6, 64/17, 67/12, 71/4-7-28, 73/20, 74/56

Makâm-ı İbrâhim 2/125

Makâm-ı Mahmûd 17/79

Maraz (bkz. Hasta)

Mârûf 2/178-232-241, 3/104-114, 4/114, 7/157, 9/67-71-112, 22/41, 24/53, 31/15-17, 33/6, 65/6

Mârût ve Hârût 2/102

Medyen 7/85, 9/70, 11/84-95, 20/40, 22/42-44, 28/22-23-45, 29/36

Mehir 2/236-237, 4/4-19-20-24-25, 5/5, 33/50, 60/10

Mekir (bkz. Tuzak)

Mekke 3/96, 6/92, 17/76, 42/7, 48/24

Melâike (Melekler) 2/30-31-32-33-34-98-102-161-177-210-248, 3/18-42-45-80-87-123-124-125, 4/97-136-166-172, 6/8-9-50-93-111-158, 7/11-20,

8/9-12-50, 11/12-31, 12/31, 13/11-23, 15/7-8-28-30, 16/2-28-32-40-49-61, 17/40-61-95, 18/50, 20/116, 21/26-27-28, 25/7-21-22-25, 32/11, 33/43-56, 34/40-41, 35/1, 37/150, 38/71-72-73, 39/75, 41/30-31-32, 42/5, 43/16-17-18-19-20-53-60-77, 50/17-18-19, 53/26-27, 66/4, 69/17, 70/3-4, 74/31, 78/38, 89/22-23

Melekût 6/75, 7/185, 23/88, 36/83

Menâsik 2/198-200

Meryem (a.s.) 3/36-37-42-43-44-45, 4/156-171, 19/16 vd., 23/50, 66/12

Mescit 2/114-144-149-150-187-191-196-217, 5/2, 7/29-31, 8/34, 9/7-17-18- 19-28-107-108, 17/1-7, 18/21, 22/25-40, 48/25-27, 72/18

Mesel 2/17-26-171-214-261-264-265, 3/117, 7/176-177, 14/18, 16/60-112, 18/45-54, 22/73, 24/34-35, 29/43, 30/58, 36/13-78, 43/8-17-59, 48/29, 57/20, 59/15-16, 62/5, 66/10-11, 74/31

Mesh 4/43, 5/6, 36/67

Mesîh (bkz. Îsâ a.s.)

Meş'ar-i Harâm 2/198

Me'vâ (Cennet) 32/19, 53/15

Mev'ize (bkz. Öğüt)

Meysir (bkz. Kumar)

Mîkâîl (a.s.) 2/98

Mîras hükümleri 2/180-233, 4/2-7-8-9-10-11-12-13-19-32-33-126-176, 5/75-106-107-108, 8/75, 33/6, 89/19

Miskin 2/184, 3/146, 4/8, 8/41, 9/60, 17/26, 24/22, 30/38, 58/4, 68/24, 76/8, 89/18, 90/16, 107/3

Mîsâk (bkz. Sözleşme)

Mîzan 7/8, 21/47, 31/16, 42/17, 55/7-8, 57/25, 101/6-8

Mudga (Bir Çiğnem Et) 22/5, 23/14

Muhâcir (bkz. Hicret)

Muhârebe (bkz. Harp)

Muhsin 2/58-112-195-236, 3/134-148-173, 4/125, 5/85-93, 6/84, 7/56-161-170, 9/91-120, 11/115, 12/22-36-56-78-90, 22/37, 28/14, 29/69, 31/3-22, 37/80-105-110-113-121-131, 39/34-58, 46/12, 51/16, 77/44

Mukarrebîn 26/42, 56/88-89, 83/21-27

Murdâr 2/59-169, 3/179, 5/90-100, 6/125-145, 7/157, 8/11-37, 9/95, 34/5, 45/11

Mûsâ (a.s.) 2/51-53-54-55-60-61-67-87-92-108-136-246-248, 3/84, 4/153-164, 5/20-22-24, 6/84-91-154, 7/103-104-107-113-115-117-122-123-127-128-131-134-138-142-143-144-148-150-151-154-155-159-160, 10/75-77-80-81-83-84-87-88, 11/17-96-97-110, 14/6-8, 17/2-28-66-101-102, 18/60-66-69-71-73-74-76-77-88, 19/51, 20/9-11-17-19-25-36-40-44-49-57-61-65-70-77-83-86-88-91, 21/48, 22/44-67, 23/45-49, 24/38, 25/35, 26/10-20-26-28-32-41-43-45-48-52-61-63-65, 27/7-9-10, 28/3-7-10-11-13-15-18-19-20-25-28-29-30-31-36-37-38-43-44-46-48-76, 29/39, 32/23, 33/7-69, 37/114-120, 40/23-26-27-37-53, 41/45, 42/13, 43/46, 46/12-30, 51/38, 53/36, 57/16, 61/5, 79/15, 87/19

Musîbet 2/156, 3/120-165, 4/62-72-78, 5/106, 7/131-168, 9/50, 11/81-89, 13/31, 16/34, 24/43, 28/47, 42/30, 57/22, 64/11, 74/35

Muztar (bkz. Zarûret)

Mücâhede (bkz. Cihâd)

Mücâhid 2/218, 3/170-195, 4/95, 9/16-81, 47/31

Müflih (Kurtuluşa Eren) 2/5, 7/157, 9/88

Müfsit 2/60-220, 3/63, 5/64, 7/103, 10/40-81-91, 11/85, 27/14, 28/4-77, 29/36, 38/28

Mühlet 7/14-15, 15/36-37-38, 16/85, 21/40-111, 22/44-48, 44/29, 73/11, 86/17

Mükâtebe (bkz. Sözleşme)

Mülk Allah'ın 3/26, 5/17-18-40-120, 6/73, 7/158, 9/116, 17/111, 22/56, 24/42, 25/2-26, 35/13, 39/6-44, 40/16, 42/49, 43/85, 45/27, 48/14, 57/2-5, 64/1, 67/1

Mü'minin Öldürülmesi 4/92
Münâfık 2/166, 4/61-87-138-139-140-142-145, 5/52, 8/50, 9/64-67-68-73-101, 29/11, 33/1-12-24-48-60-72, 48/6, 57/13, 59/11, 63/1-7-8, 66/9
Münker 3/104-114, 5/79, 7/157, 9/67-71-112, 16/90, 18/74, 22/41-72, 31/17
Müslim 2/128-132-133-136, 3/20-102, 5/44-112, 6/71-163, 12/101, 16/89-102, 22/34, 27/91, 29/46, 33/35, 39/12, 41/33, 51/36, 66/5, 68/35, 72/14
Müsrif 7/31-81-86, 10/12-83, 21/9, 40/28-34-43, 43/5, 44/31, 51/34, 56/44
Mütevekkil 3/159, 5/11-23, 8/61, 9/51, 12/67, 14/11-12, 16/42, 26/217, 29/59, 33/48, 39/38, 65/3
Müttakî 2/1-21-177-180-194, 3/76-102-115-133-134-138-173, 5/27-46, 6/153, 7/128, 8/34, 9/4-44, 11/49, 13/35, 15/45, 16/30-31, 19/72-85-97, 21/48-49, 24/34, 25/15-74, 26/90, 28/83, 38/28-49, 39/57-61-73, 43/35-67, 44/51, 45/19, 47/15, 50/31, 51/15, 52/17-18, 53/32, 54/54, 68/34, 69/48, 77/41

– N –

Nafaka 2/215-270, 3/17, 9/53-54, 63/7, 65/6-7
Naîm (Cennet) 2/36, 5/65, 9/21, 10/9, 22/56, 26/85, 31/8, 37/43, 56/11-12-89, 68/34, 70/38, 82/13, 83/22, 102/8
Namaz 2/3-43-45-83-110-125-153-177-238-277, 3/38, 4/43-77-101-102-142-162, 5/6-12-55-58-91-106, 6/72-92-162, 7/170, 8/3-35, 9/5-11-18-54-71-84-108, 10/87, 11/87-114, 13/22, 14/31-37-40, 17/78-79-110, 19/31-55-59, 20/15-130-132, 21/73, 22/35-41-78, 23/2-9, 24/37-41-56-58, 27/3, 29/45, 30/31, 31/4-17, 33/33-43, 35/18-29, 42/38, 50/40, 58/13, 62/9-10, 70/22-23-34, 73/2-20, 74/43, 75/31, 87/15, 96/10, 98/5, 107/4-5, 108/2
Nankör İnsan 4/37, 11/9, 14/7-34, 16/83-112, 17/27-67, 22/38-66, 25/50, 26/19, 29/66, 31/12-32, 34/17, 35/36, 39/3, 40/4, 42/48, 43/15, 50/24, 76/3, 80/17, 100/6
Nasrâni 2/62-111-113-120-135-140, 3/67, 5/14-18-51-82, 22/17
Nasihat (bkz. Öğüt)
Nasîr 2/107-120, 4/45-123, 5/72, 8/40, 9/100-116-117, 17/80, 22/78, 25/31, 29/22, 33/17-65, 42/8-31, 48/22, 71/25
Ne olurdu! 2/167, 3/30, 6/27, 20/134, 39/58, 43/31, 69/27, 89/24
Nefs 2/181, 3/25-28-30-145-161, 4/110, 5/30-32-45, 6/151, 7/42, 10/100, 12/18-53-83, 13/33-42, 14/51, 16/111, 17/14, 18/35, 20/96, 28/16, 31/28, 32/13, 35/32, 37/113, 39/70, 45/22, 50/16, 59/9, 64/16, 65/1-7, 75/2-14, 79/40, 86/4, 91/7-9
Neş'et-i uhrâ (İkinci Yaratılış) 29/20
Nehy 3/104-110-114-120, 4/31-161, 5/63, 6/26-28-56, 7/20-22-157-165-166, 9/67-71-112, 11/88-116, 15/70, 16/90, 17/38, 22/41, 29/45, 31/17, 40/66, 58/8, 59/7, 60/8-9, 79/41, 96/9
Nezîr 5/19, 7/184, 11/12-25, 15/89, 22/49, 25/1-7-51-56, 26/115, 28/46, 29/50, 32/3, 34/28-34-44, 35/23-24, 38/70, 43/23, 44/3, 46/9-21, 48/8, 51/50-51, 67/8-9-26, 71/2
Nikâh 2/221-232-235-237, 4/3-6-22-24-25-127, 5/5, 24/3-33-60, 28/27, 33/49-50-53, 60/10, 66/10
Nobran 3/159
Nûh (a.s.) 3/33, 4/163, 6/84, 7/59-69, 9/70, 10/71, 11/25-32-36-42-45-46-48-89, 14/9, 17/3-17, 19/58, 21/76, 22/42-44, 23/23, 25/37, 26/105-106-116, 29/14, 33/7, 37/75-79, 38/12, 40/5-31, 42/13, 50/12, 51/46, 53/52, 54/9, 57/26, 66/10, 71/1-21-26
Nusret 2/48-86-123-214, 3/13-111-123-126-160, 6/34, 8/10-26-62, 9/14-25, 11/113, 12/110, 22/40-60, 23/26, 28/41, 29/10-30, 30/4-47, 37/116,

47/7, 54/10, 57/25, 59/8, 61/13, 110/1
Nutfe (Sperm) 16/4, 18/37, 22/5, 23/13-14, 35/11, 36/77, 40/67, 53/45-46, 75/37, 76/2, 80/19
Nübüvvet 6/89, 7/157, 29/27, 45/16, 57/26, 66/3

– O-Ö –

Oruç (Savm) 2/183-184-185-187-196, 4/96, 5/89-95, 9/112, 19/26, 33/35, 58/4, 66/5
Öğüt 2/66-231-232-275, 3/138, 4/5-34-63-66, 5/46, 7/62-79-93-145-165, 9/91, 10/57, 11/34-114, 16/125, 24/34, 25/39-73, 28/43-46, 32/15-22, 34/46, 36/19, 37/13, 50/45, 54/32, 66/8, 69/48, 74/31-49-54, 87/10
Öksüz 2/83-177-215, 4/127
Ölçek 6/152, 11/84, 12/59-60, 26/181
Ölülerin Dirilmesi (bkz. Ba'as)
Ölüm 2/19-56-94-133-180-243-259, 3/143-156-168-185, 4/15-18-78-100-159, 5/106, 6/61-93-162, 8/6, 14/17, 16/65, 17/75, 21/35, 23/99, 25/3, 29/57-63, 30/19-24-50, 32/11, 33/16-19, 34/14, 35/9, 37/58, 39/42, 44/35-56, 45/5, 47/20, 50/19, 56/60, 62/6-8, 63/10, 67/2

– P –

Peygambere İta'at 4/13-14-69-80, 5/92, 8/20-24, 24/52-54, 33/36-70, 47/33, 48/17, 49/14, 64/12
Pinti İnsan (bkz. Cimrilik)

– R –

Râ'inâ (Bizi koru!) 2/104, 4/46
Rabbânîler 3/79, 5/49-63
Râbıta 2/167, 3/28-103-200, 6/94, 8/11, 13/25, 18/13, 28/10
Ramazan 2/185
Rıdvân 3/15-174, 5/16, 9/21-72, 47/28, 48/29, 57/20, 59/8
Rızık 2/172, 3/27-37, 8/26, 11/6, 13/26, 16/114, 17/30-70, 20/81, 24/38, 29/60-62, 34/24-36-39, 39/52, 40/64, 42/12-19-27, 51/22-57-58, 65/3, 67/21
Ribâ 2/188-275-276-278-279, 3/130, 4/161, 30/39
Risâlet 5/67, 6/124, 7/59-62-68-79-93-144, 17/59, 26/13, 28/34-45, 33/39, 34/28, 40/70, 72/23-28
Rûh 4/171, 15/29, 17/85, 21/91, 32/9, 38/72, 39/42, 66/12, 81/7
Rûhu'l-Kudüs (bkz. Cebrâil)
Rükû 2/43-126, 3/43, 22/26-77, 48/29, 77/48
Rüşd 2/186-256, 4/6, 6/152, 7/146, 17/34, 18/66-82, 21/51, 49/7

– S –

Sabır 2/45-153-155-175-177-249-250, 3/17-125-142-146-147-186-200, 4/25, 5/93, 6/34, 7/87-126-137, 8/45-46-65-66, 10/109, 11/11-49-115, 12/18-83-90, 13/22-24, 14/5-12-21, 16/42-96-110-126-127, 17/74, 18/28-67-68-69-72-75-78-82, 19/65, 20/130-132, 22/35, 23/111, 25/20-75, 28/54-80, 29/59, 30/60, 31/17, 32/24, 38/6-17, 39/10, 40/55-77, 41/24-35, 42/33-43, 46/35, 49/5, 50/39, 52/16-48, 54/27, 68/48, 70/5, 73/10, 74/7, 76/12-24, 90/17, 103/3
Sâbiîler 2/62, 5/69, 22/17
Sadaka 2/196-263-264-271-276-281, 4/92-114, 5/45, 9/58-60-79-103-104, 12/88, 33/35, 57/18, 58/12-13, 63/10, 75/30
Sahib-i Hût (Balığın Yoldaşı) 68/48
Sa'îr (Çılgın ateş) 17/97, 22/4, 25/11, 31/21, 35/6, 42/7, 67/5-10-11, 76/4, 84/12
Sakar (Cehennem) 54/48, 74/26-27-35-42
Salâh 2/25-130, 3/79-89, 4/26-129-173, 5/39-93, 6/48, 7/35, 10/81, 12/9, 17/25, 24/29, 25/71, 27/48, 28/67, 29/27, 33/70, 38/24, 40/8, 41/33-46, 46/15, 65/11
Salât (bkz. Namaz)
Salavât 2/157, 33/56

Sâlih (a.s.) 7/73-75-77-79, 11/61-62-66-89, 26/142, 27/45
Sâlihât (Sâlih Ameller) 2/62-82, 3/57-114, 4/34-121-124, 5/9-69-93, 7/8-9, 10/9, 11/11-23, 13/29, 14/23, 17/9, 18/2-30-45-46-107-110, 19/60-76-96, 20/75-82-112, 21/94, 22/14-23-50-56, 24/55, 25/70-71, 26/227, 27/19, 29/7-9-58, 30/15-45, 32/12-19, 34/4-37, 35/7-10-37, 38/28, 42/26, 45/21, 46/15, 47/2-12, 48/29, 56/24, 64/9, 65/11, 84/25, 85/11, 87/8, 90/11, 95/6, 98/7, 103/3
Sâmirî 20/85-87-95
Sarhoş 4/43, 15/71, 16/67, 22/2, 50/19, 51/11
Savaş (bkz. Harp)
Savm (bkz. Oruç)
Seba 27/22
Sebât (bkz. Sabır)
Sebîl-i Reşâd (bkz. Doğru Yol)
Sebt (İstirahat Günü) 2/65, 4/47-154, 7/163, 16/124
Secde 2/34-58-126, 3/43-113, 4/102-154, 7/11-12-120-161-206, 9/112, 12/4-100, 13/15, 15/31-32-33-98, 16/48-49, 17/61-107, 18/50, 19/58, 20/70-116, 22/18-26-77, 25/60-64, 26/46-219, 27/24-25, 32/15, 38/72-73-75, 39/9, 41/37, 48/29, 50/40, 53/62, 55/6, 68/42-43, 76/26, 84/21, 96/19
Sefer 2/149-184-185-283, 3/156, 4/43-94-101, 5/6, 9/38-39-42, 18/62, 34/19, 54/13
Sekînet 2/248, 9/26-40, 48/4-18-26
Semûd Kavmi 7/73, 9/70, 11/61-68-95, 14/9, 17/59, 22/42-44, 25/38, 26/141, 27/45, 29/38, 38/13, 40/31, 41/13-17, 50/12, 51/43, 53/51, 54/23, 69/4-5, 85/18, 89/9, 91/11
Serî'u'l-hisâb 2/202, 3/19-199, 6/62, 13/41, 14/51, 24/39, 40/17
Serî'u'l-'ikâb 6/165, 7/167
Seyyiât (Kötülük) 5/12-65, 8/29, 10/27, 11/10-114, 25/69, 28/84, 39/48-51, 39/45, 42/25, 64/9, 65/5, 66/8
Sığır (bkz. Bakara)
Sırât-ı Müstakîm (bkz. Doğru Yol)
Sihir 2/102, 5/110, 6/7, 7/109-112-113-116-120, 10/2-77-79-80-81, 17/47, 20/57-58-63-69-70-71-73, 21/3-34-37-38-40-41-46, 25/8, 26/35-49-153-185, 27/13, 28/36-48, 34/43, 37/15, 38/4, 40/24, 43/30-49, 46/7, 51/39-52, 52/15, 54/2, 61/6, 74/24, 113/4
Sinek 22/73
Sivrisinek 2/26
Sözleşme/Söz 2/10-27-40-63-80-83-84-93-100-124-125-177-235-282, 3/76-77-81-187, 4/21-29-33-90-92-154, 5/1-7-12-13-14-70-89, 6/152, 7/102-134-169, 8/56-72, 9/7-75-111, 12/66-80, 13/20-25, 16/91-95, 17/34, 19/78-87, 20/115, 23/8, 24/33, 33/7-23, 43/49, 48/10, 57/8 60/12
Sulta (Yaptırım gücü) 14/10-11-22, 16/99-100
Sûr 6/73, 18/99, 20/102, 23/101, 27/87, 36/51, 39/68, 50/20, 69/13, 74/8, 78/18
Süleyman (a.s.) 2/102, 4/163, 6/84, 21/78-79-81, 27/15-16-17-18-30-36-44, 34/12, 38/30-34
Süt 16/66, 31/14, 46/15, 47/15

– Ş –

Şâhid 2/84-133-143-204-225-282, 3/52-64-81, 4/6-15-33-41-79-135-159-166, 5/8-111-117, 6/19-130-144-150, 7/37-172, 9/17-107, 10/29-46-61, 11/17-18-54-55, 13/43, 16/84-89, 18/51, 21/78, 22/17-28-78, 24/2-4-6-13, 28/44-75, 29/52, 33/45-55, 34/47, 40/51, 41/53, 43/19, 46/8-10, 48/8-28, 50/21, 58/6, 65/2, 70/32, 73/15, 85/3-9, 100/7
Şarap (bkz. İçki)
Şedîdü'l-'ikâb (Cezası Çok Şiddetli) 2/165-196-211, 3/4-11-56, 4/84-173, 5/98, 6/124-157, 7/164, 9/103, 10/70, 13/6, 14/2-7, 17/57, 20/127, 22/2, 23/77, 35/7-10, 38/26, 40/22, 41/27-50, 42/16-26, 50/26, 57/20, 58/15,

59/4-7, 65/10
Şefâat 2/48-123-255, 6/51-70-94, 7/53, 10/4-18, 17/79, 19/87, 26/100, 30/13, 34/23, 36/23, 39/43-44, 43/86, 53/25, 74/48
Şehitler 2/154, 3/140-169, 4/69, 39/69, 57/19
Şehr-i Harâm 2/194-217, 5/2-97
Şeytan 2/34-36-102-168-208-268-275, 3/36-155-175, 4/38-60-76-83-117-119, 5/90-91, 6/43-44-68-71-112-121-142, 7/11-20-22-27-30-175-200-201-202, 8/11-48, 12/5-42-100, 14/22, 15/27-31-32, 16/63-98-101, 17/27-53-61-64, 18/50-63, 19/44-45-68-83, 20/116-120, 21/82, 22/3-52-53, 23/97, 24/21, 25/29, 26/95-210-221, 27/24, 28/15, 29/38, 31/21, 34/20, 35/-56, 36/60, 37/7-65, 38/37-41-74-75, 41/36, 43/36-62-75, 47/25, 57/14, 58/10-19, 59/16, 67/5
Şikâk (bkz. İsyan)
Şirk 2/192, 3/64-151, 4/36-48-116, 5/72-116, 6/14-19-22-23-41-56-64-78-79-80-81-88-100-107-136-137-151-163, 7/33-173-190-191-195, 9/31, 10/28-34-35-71-106, 11/54-55, 12/38, 13/16-33-36, 14/22, 16/1-3-27-51-54-73-74-86-100, 17/22-39-111, 18/38-42-52-110, 20/32, 22/17-26-31, 23/59-92, 24/55, 26/213, 27/59-63, 28/62-64-68-74-88, 29/8-65, 30/13-33-35-40, 31/13-15, 34/27, 35/14-40, 39/65-67, 40/12-42-66-73-74-84, 41/47, 42/6-21, 51/51, 52/43, 59/23, 60/12, 68/41, 72/2-20
Şu'ayb (a.s.) 7/85-90-91-92, 11/84-87-91-94, 26/177, 29/36
Şûrâ 2/233, 3/159, 27/32, 28/20, 42/38
Şükür 2/52-56-152-172-185-243, 3/123-144-145, 4/147, 5/6-89, 6/53-63, 7/10-17-58-144-189, 8/26, 10/22-60, 12/38, 14/5-7-37, 16/14-78-114-121, 17/3, 21/8, 22/36, 23/78, 25/62, 27/19-40-73, 28/73, 29/17, 30/46, 31/12-14-31, 32/9, 34/13-15-19, 35/12, 36/35-73, 39/7-66, 40/61, 42/33, 45/12, 46/15, 54/35, 56/70, 67/23, 76/3

– T –

Tafdîl 2/47-253, 4/95, 13/4, 16/71, 17/21-55
Tâgût 2/256-257, 4/51-60-76, 5/60, 16/36, 39/17
Tahâret 2/126-222-267, 4/43, 5/6-100, 7/31, 9/108, 19/13, 20/76, 22/26-29, 39/73, 56/79, 74/4-5, 91/9
Takvâ 2/197-237, 3/186, 5/2-8-93, 7/26, 9/108, 10/63, 12/57, 13/35, 19/13, 20/113-132, 22/32-37, 39/61, 47/17, 48/26, 49/3, 58/9, 64/16, 91/8, 92/5-6, 96/12
Talak 2/227-228-229-230-231-236-237-241, 4/20, 33/49, 60/10, 65/1-2-3-4-6, 33/49
Tâlût 2/247-249
Tarîk-i Müstakîm (bkz. Doğru Yol)
Tartı 6/152, 7/8, 17/35, 23/102-103, 26/182
Tebliğ 3/20, 5/67-92-99, 7/53-62-68-79-92, 8/58, 11/57, 13/40, 14/52, 16/35-82, 21/106, 24/54, 29/18, 33/39, 36/17, 42/48, 46/23-35, 64/12, 72/23-28
Tecessüs 49/12
Tefekkür 2/119, 13/3, 16/11-44-45-69, 30/8, 39/42, 45/13, 59/21
Tekbir 2/185-203, 17/111, 74/3
Tek Ümmet 2/213, 5/48, 10/19-99, 11/118, 13/31, 16/9-93, 23/52, 32/13, 42/8, 43/33
Temiz akıl sahipleri (bkz. Ulu'l-elbâb)
Tesbih 7/206, 12/108, 13/13, 15/98, 17/44, 19/11, 20/33-130, 21/20-79, 24/36-41, 25/58, 30/17, 32/15, 33/42, 36/83, 37/143-144, 37/166, 38/18, 39/75, 40/7, 41/38, 42/5, 48/9, 50/39-40, 52/48-49, 56/74-96, 57/1, 59/1-24, 61/1, 62/1, 64/1, 68/28-29, 76/26, 87/1
Tevbe 2/37-54-128-160-222-279, 3/89-90-128, 4/16-17-18-27-92-146, 5/34-39-71-74, 6/54, 7/143-153-156, 9/3-5-11-15-27-74-102-104-106-112-117-118-126, 11/3-52-61-90-112,

16/119, 19/60, 20/82-122, 24/5-31, 25/70-71, 28/67, 33/24-72, 38/24, 39/54, 40/3-7, 42/25, 46/15, 49/11, 50/32-33, 58/13, 66/4-5-8, 85/10
Tevekkül 8/2-50, 12/67, 16/99, 25/58, 33/3, 42/36, 67/29
Tevrât 3/3-4-48-50-65-93, 5/43-44-46-66-68-110, 7/157, 9/111, 48/29, 61/6, 62/5
Teyemmüm 4/43, 5/6
Tezekkür 3/7, 7/201, 14/52, 16/13-17, 28/43-46-51
Ticaret 2/16-198-282, 4/29, 9/24, 12/19, 16/14-80, 24/37, 35/29, 61/10-11
Tilâvet 2/121-129-252, 3/58-108, 17/107, 18/27, 19/58, 22/30-72, 27/92, 29/51, 46/7, 65/11
Tuğyân 2/15, 4/60, 5/64-68, 6/110, 7/77-186, 10/11, 17/60, 18/80, 20/45-81, 23/75, 52/32, 69/11, 70/37-39, 89/11
Tûr 2/63-93, 4/154, 19/52, 20/80, 23/20, 28/29-46, 52/1, 95/2
Tuzak 3/54-120, 4/142, 6/123, 7/99-123-183, 8/30-62, 10/21, 12/5-28-33-34-102, 13/33-42, 14/46, 16/92-127, 22/15, 37/98, 16/94-127, 21/57, 27/50-51-70, 35/43, 40/45, 68/45, 71/22, 105/2
Tübba' Kavmi 44/37, 50/14

– U-Ü –

Ukûbet 2/66, 5/38, 13/6, 16/126, 22/60
Ulemâ 2/146-159, 5/82, 6/20, 15/52, 26/197, 29/43, 30/22, 35/28, 51/28
Ulu'l-elbâb (Temiz akıl sahipleri) 2/179-197, 3/7, 12/111, 38/29-43, 39/18
Ulu'l-emr 4/59-83
Umre 2/158-196, 9/19
Ümmet 2/118-122-128-134-141-143-146-164-213-253, 3/104-110-113, 4/41-131, 5/5-48-66, 6/20-38-42-89-108, 7/6-34-38-159-160-164-168-181, 8/38, 10/19-47-49, 11/48-118, 13/30, 15/5, 16/36-63-84-89-92-93-120, 17/59, 21/92, 22/34-67, 23/43-44-52, 27/83, 28/75, 29/18, 35/24-42, 40/5, 41/25, 42/8, 43/22-23-33, 45/28, 46/18
Ünzurnâ (Bize bak, Bizi gözet) 2/104

– V –

Vâdi'n-Neml (Karınca Vadisi) 27/18
Vahiy 2/90-120, 3/44, 4/163, 11/49, 12/102-109, 13/37, 16/2-43, 18/27, 21/45-73, 34/50, 41/6-12, 42/13, 53/4
Vâlide (bkz. Anne)
Vâlideyn 19/14, 27/19, 29/8, 46/15
Vasıyyet 2/132-180-182-240, 4/11-12, 5/106, 33/6, 36/50, 51/53, 90/17, 103/3
Veled 2/116, 4/171, 5/18-72, 6/100-101, 10/68, 17/111, 18/4, 19/35-88-91-92, 21/26, 23/91, 25/2, 39/4, 71/21, 72/3
Velî 2/107-120-257-282, 3/68, 4/6-45-119-123-139, 5/55, 6/51-127, 7/3-27-30-155-196, 8/72-73, 9/23-71-116, 10/62, 11/113, 12/101, 13/11-16-37, 16/63-100, 17/33-97-111, 18/17-50, 19/6, 25/18, 27/49, 29/22-41, 32/4, 33/17-65, 34/40-41, 39/3, 42/6-8-9-28-31-44-46, 45/10-19, 46/32, 48/22
Vikâye (Koruma) 3/102-198, 5/100, 13/34-37, 16/81, 40/21, 52/17-18, 59/2, 76/11
Vüs' (Güç, Kuvvet) 2/233-286, 6/152, 7/42, 23/62, 24/22, 51/47

– Y –

Yahudi 2/62-111-113-120-140, 5/18-41-44-51-64-69-82, 6/146, 9/30, 16/118
Yahyâ (a.s.) 3/38, 6/85, 19/7-12, 21/90
Yakîn 2/4-118, 4/157, 5/50, 6/75, 15/99, 26/24, 27/3-14-22-82, 30/60, 31/4, 32/12-24, 37/51, 44/7, 45/4-20-32, 51/20, 56/95, 69/51, 74/31-47, 102/5-7
Ya'kûb (a.s.) 2/132-133-136-140, 3/84, 4/163, 6/84, 11/71, 12/6-38-68, 19/6-49, 21/72, 29/27, 38/45
Yağmur 2/19, 4/102, 7/57-84, 24/43, 25/40, 26/173, 27/58, 31/34, 42/28, 46/24, 57/20, 71/11
Yaratılış 6/101, 7/54, 10/3, 11/7, 15/85,

16/3, 21/30, 25/59, 32/4, 50/38, 57/4, 65/12

Ye'cûc ile Me'cûc 18/94, 21/96-97

Yemin 2/224-225-226, 3/177, 4/33, 5/89-106, 16/91-92-94, 24/6, 66/2

Yetim 2/220, 4/2-3-6-8-10-36-127, 6/152, 8/41, 17/34, 18/82, 59/7, 76/8, 89/17, 90/15, 93/6-10, 107/2

Yunus (a.s.) 4/163, 6/86, 10/98, 21/87-88, 37/139-140-141-142-143-144-145-146-147-148, 68/48

Yusuf (a.s.) 6/84, 12/4-7-8-9-10-11-16-21-26-29-46-51-56-58-69-76-77-80-84-85-87-89-90-94-99, 40/34

– Z –

Zaman 2/164-189-259, 3/27, 4/103, 6/96, 7/34-54-142, 9/36, 10/5-6-67, 11/114, 13/3, 14/33, 15/37-38, 16/12, 17/12-78-79, 18/11-19-25, 20/130, 21/33, 22/47-61, 23/112-113-114, 24/44, 25/47-62, 27/86, 28/73, 29/14, 30/23, 31/29, 34/30, 35/13, 36/37-40, 39/5, 40/61, 41/37, 45/5, 57/6, 70/4, 71/16, 73/20, 74/33, 78/9-10-11, 79/29, 84/16-17-18-19, 91/1-2-3-4, 97/3

Zarûret 2/126-173-214, 5/3, 6/42-119-145, 7/94, 10/12, 11/10, 12/88, 16/115, 31/24, 39/49

Zekât 2/43-83-110-177-274-277, 4/77-162, 5/12-55, 7/156, 9/5-11-18-71-75-79, 19/31-55, 21/73, 22/41-78, 23/4, 24/37-56, 27/3, 28/54, 30/39, 31/4, 32/16, 33/33, 34/39, 41/7, 58/13, 73/20, 98/5, 107/7

Zebûr 4/163, 17/55, 21/105

Zekeriyyâ (a.s.) 3/37-38-40-41, 6/85, 19/2-3-4-5-6-7-8-9-10-11, 21/89

Zennûn (bkz. Yunus a.s.)

Zikir 2/152-198-200-203-239, 3/41-58-191, 4/103, 7/69-74-205, 8/45, 13/28, 15/6-9, 16/43-44, 18/23-24-28, 20/15-34-42-99-113-124, 21/2-7-24-36-42-48-49-105, 22/34-40, 23/71, 24/36-37, 25/18-29, 26/5-227, 29/45, 33/21, 36/11-69, 37/3-167-169, 38/1-8-32-49, 39/22-23-45, 41/41-44, 43/36, 47/20, 53/29, 54/17-22-32-40, 57/16, 62/9-10, 63/9, 65/5-10, 68/51-52, 72/17, 73/8, 76/25

Zina 4/24, 5/5, 17/32, 24/2, 25/68, 60/12

Zulüm 2/165-231-281, 3/94-108-117-135-161-182, 4/30-40-49-64-77-97-110-153-160-168, 5/39-51, 6/45-131, 7/9-23-103-160-162-165-177, 8/25-51, 9/23-70, 10/13-44-47-54-106, 11/101-102-113-117, 13/6-16, 14/27-44, 16/33-41-61-111-113-118, 17/59-71, 18/49-59, 19/60, 20/111-112, 21/11-47-97, 22/25-45-48, 23/62, 24/40, 25/19, 26/227, 27/11-14-44-52, 28/16-59, 29/14-40, 30/9-29-57, 31/13, 34/19-42, 35/20-32, 37/22, 39/47-51-69, 40/17-30-31, 42/40-41-42, 43/39-65-76, 45/22, 46/12-19, 49/11, 51/59, 52/47, 65/1-11

Zülkarneyn (a.s.) 18/83-84-85-86-87-88-89-90-91-92-93-94-95-96-97-98

Zülkifl (a.s.) 21/85, 38/48

رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ . وَاجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ فِي
الْآخِرِينَ . وَاجْعَلْنِي مِنْ وَرَثَةِ جَنَّةِ النَّعِيمِ . رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ
أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا . رَبَّنَا اغْفِرْ
لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ
آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ . رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ أَوَّلًا وَآخِرًا . سُبْحَانَكَ
مَا أَعْظَمَ شَأْنَكَ . وَمَا أَجَلَّ بُرْهَانَكَ . مِنْكَ الْفَاتِحَةُ . وَإِلَيْكَ الْخَاتِمَةُ
اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ
إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ
عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ . وَاحْشُرْنَا مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ
عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ آمِينَ .

Rabbim! Bana bir hüküm ihsan et ve beni salihîne ilhak buyur ve benim için sonrakiler içinde bir "lisan-ı sıdk" husûle getir ve beni Naîm Cenneti'nin vârislerinden kıl. Ey Rabbimiz! Lütfunla bize zevcelerimizden, zürriyetlerimizden/ezvâcımızdan, zürriyyâtımızdan gözler sürûru ver ve bizi, müttakilere pîşuvâ kıl. Yâ Rabbenâ! Mağfiret buyur bize ve bizden önce iman ile bizi sebketmiş olan ihvanımıza ve iman edenler hakkında bir gıll u gış bırakma kalplerimizde. Yâ Rabbenâ! Şüphesiz ki Sen Raûf'sun, Rahîm'sin! Yâ Rabbenâ! Sanadır hamd, evvel ve âhir. Sübhâneke yâ Rab! Şânın ne büyük! Bürhanın ne yüce! Fatiha Senden, hatime Sana. *Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed; kemâ salleyte alâ İbrahime ve alâ âli İbrahim; inneke hamîdun mecîd. Allahümme bârik alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed; kemâ bârekte alâ İbrahime ve alâ âli İbrahim; inneke hamîdun mecîd. Va'hşurnâ me'allezîne en'amte aleyhim, gayri'l-mağdûbi aleyhim ve le'd-dâllîn!* Âmin.